

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

بازدید شد
۱۳۸۲

کتاب: محمد علی

مؤلف:

مترجم:

شماره قفسه

۲۱۲۱

جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب

۲۴۱۰۳

۲۹۱۶

کتابخانه
مجلس شورای
اسلامی

خطی

۳۱۲۱

تاریخ تحویل به مرکز

۷۲۱۷۱۲۴

تاریخ برگشت - ۷۲۹۱۵

تاریخ تحویل به مرکز

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جمهوری اسلامی ایران

کتاب محمد ع

مؤلف

مترجم

شماره قفسه ۲۱۱۱۲

۲۱۱۱۲

کتابخانه
مجلس شورای
اسلامی

خطی

۳۱۳۱

[illegible][illegible]

کتابخانه
مکتب
تاریخ و حدیث
که از روزگار

عبد المکرم
میرزا محمد

۲۱۵۱

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

بسم الله الرحمن الرحيم ثم قال افضل ما خزين نبي الله
 صلى الله عليه وسلم في معرفة التدرج في تبيين فضل **الفصل ١**
 في حساب الجمل وهو على ترتيب الجداول حتى الى اخره هكذا
 ج د ه و ز ح ط ي ك ل م ن س ع ف ص
 في ر ش ت ث د ن ط ب ج و ه ثمانية وعشرون اعدادا
 تسعة احاد وتسعة عشرات وتسعة مئات وواحد الف وتركيب باقي
 الاعداد من هذه الحروف فيتقدم الاكثر على الاقل مثلاً يا ك ب ث غ
 قط واذا اتصاف عدد الالف تقدم عدد د على حرف الفين هكذا
 ج ق ب ث غ ف ج ق ش د ت م ا ي و ح ط ي ك ل م ن س ع ف ص
 وثلثاء وثلثون النفا وثلثماية واربعه وستون وقس على هذا الى النهاية له موضع
 في كل موضع لا يكون فيه عدد وصغر على هذه الصورة **الفصل ٢**
 في ايام الجعات وهي ايام الاسابيع وعلاماتها **الاحد** الاثنين **الثلاثاء**
الاربعاء **الخميس** **الجمعة** **السبت** وتقدم يحلون علامته السبت صفر
 على هذا الصورة **الفصل ٣** في تاريخ العرب وهو مشهور وشهور
 الحجة الصفر ربيع الاول ربيع الاخر جمادى الاول جمادى الاخر رجب شعبان
 رمضان شوال ذو القعدة ذو الحجة ويعرف اوائل الشهور بروية الهلال
 ويكون عدد ايامها اكمالاً واما كذا علامات في التدرج علامات اعداد
 وهي اليوم الاول من الشهر الفقرة واليوم الثلثون منه بالسلح واذا انتهى
 شهر في التقييم كتب على الحاشية من جانب اليمين اسم الشهر المستقيم
 وابل الحيات يحلون ايام شهر ثمن و ايام شهر تسعة وعشرون و

يزيدون في كل ثلثين سنة احدى عشرة مرة في اخر ذي الحجة يد ما واحد او يحو
 الكبيسة فنصير ذوالحجة ثلثين ومبدأ من التاريخ سنة هجرة النبي عليه السلام
 من مكة الى مدية **الفصل ٤** في تاريخ الروم وشهور تشرين الاول تشرين
 الاخر كانون الاول كانون الاخر شباط اذار نيسان ايار حزيران تموز آب
 ايلول وايمار اربعة اشهر وهي تشرين الاخر و نيسان وحزيران وايلول تشرين
 لمثون والسبتية وهي الباقية فبشباط اصد و لمثون اصد و لمثون و شباط في
 سنين متواليه ثمانية وعشرون ثمانية وعشرون واليوم الرايد مو الكبيسة وعلما
 الايام وقدرها ومبدأ تاريخهم من عهد اسكنة بن فليقوس الرومي **الفصل ٥**
 في تاريخ الفرس وشهوره فروردين ماه ارد بهشت ماه خرداد ماه تيره ماه
 مرداد ماه شهريور ماه ابان ماه آذر ماه دي ماه بهمن ماه اسفند ارند ماه ايام
 كل شهر يكون ويزاد في اخر ايام او في آخر اسفند ارند ماه خمسة ايام سبعة للشهر
 وتقدم من الشهور القديمة ومبدأ تاريخهم من اول ملك يزدجرد بن سبويه
 اخذ ملكوك الجمع ولذلك تسمى تاريخ يزدجرد وعلامات الايام وقوم اعداد
 وربما تسمى ايام الشهر باسما فارسية وهي صفر آرد بهشت سهر
 اسفند ارند خرداد ارد بهشت آذر ابان خرداد تير خوش ديمهر مهر سن
 رشن فروردين بهرام باذ بهمن دين اردو اشياء سمان راماد و اسفند
 اخيران وهي الايام المستقرة بين الاسماء اسفند اشفند اسفند و ششت
 ششتوشن **الفصل ٦** في تاريخ الملكي وضع في عهد السلطان جلال الدولة
 ملك شاه اسماء شهوره اسماء شهور الفرس و عدد ايامها لمثون لماثون ويزاد
 في آخر اسفند ارند ماه الخمسة المستقرة وفي كل اربع او خمس سنين يزداد في اخر

في تاريخ
 الفرس
 في تاريخ
 الفرس
 في تاريخ
 الفرس

الخمسة يوم الكبيسة ويكون اول يوم من فروردين ماه مو اول يوم يكون
 في انشضاف نهاره بلوغ الشمس في الحمل وبعضهم يجعلون اول السنة
 واول ايل الشهر الباقية الايام التي ينقل فيها اذني الليلة المتقدمة عليها الشمس
 الى الحمل او الى سائر البروج الاثني عشر ويقدر شهر هذا التاريخ من الكبيسة
 الكليبية واما ايام الجماعات مع هذه التواريخ الاربعة يوضع في التباويم في
 خمسة جداول قبايق وباراكل يوم ما يطاقت من التواريخ بعد ان يتحد اثنا عشر
 ورقة بحسب شهر هذا التاريخ **الفصل في الكواكب السبعة**
 السيارة واطلاكها وهي سبعة زحل المشتري المريخ الشمس الزهرة عطارد
 القمر كل واحد منها على فلک واطلاكها على الترتيب المذكور ابعدها من
 زحل واقربا التمر وعلاماتها حروف او اخر اسماء بها ويسمى الشمس والتمر
 بالنيران الشمس اعظمها والتمر اصغرهما والباقي بالشمس النجم لان كل واحد
 منها استقامة ثم وثوقا ثم وجوعا ثم وثوقا ثانيا ثم عودا الى الاستقامة ولا يكون
 للنيران غير الاستقامة ويسمى النجم الاول بالعلوية والزرع والمشتري منها بالعلوية
 والثلاثة الاخره منها بالسفلية والزهرة والعطارد بالسفليين وباقي الكواكب
 التي على الاسماء غير من السبعة يسمى الثوابت وهي على فلک ثابتين وفوقه
 فلک تاسع ويسمى فلک الاطلاك والفلک الاطلس وهو كوكب
 الجسيم من المشرق الى المغرب ولا كوكب عليه وكل واحد من السبعة يحرك
 حركته خاصة محالفة لفلک الحركة **الفصل في البروج واخبارها**
 قسم دور الفلك الذي يسير فيه الكواكب باثني عشر قسما ويسمى كل قسم
 برج وكذلك كل برج ثلثون قسما ويسمى كل قسم درجة وتقسم كل درجة

ستين قسما يسا كل قسم درجة وكذلك تقسم الدقيقة بستين ثمانية والثمانه بستين ثمانية
 ومكدا الى ثمانية لرواساء البروج بعلاماتها هذه الخلل الثور الجوزاء السرطان
ج الاسد سنبله الميزان والعقرب الثور الجوزاء السرطان الجدي ط الدلو الحوت
 وعلاماتها للحمل والثور علامته واحد والجوزاء علامته اثنين ومكدا الى الحوت
 فيكون له علامته احد عشر وعلامات الدج والدقائق علاماته اعدادها ولا يزيد
 عدد الدرج على ٣ لانها اذا زادت عليها صارت الثلثون برجا والاضا لاربعة
 عدد الدقائق على ٥ لانها اذا زادت عليها صارت الستون درجة ويوضع في القوائم
 بعد جداول التواريخ على الصفة البني من الاوراق الاثني عشر التي في الشهر سبعة جداول
 المواضع الكواكب السبعة السيارة لنصف نهار الايام المثبتة في جداول التواريخ في
 ما كل يوم منها في جدول بازايم ويثبت في كل جدول ملته اسطر او لها للبرج الذي
 الكواكب والثاني للبرج والثالث للدقائق وهي مقدار باسائر الكواكب من
 ذلك البرج وبدا بالنيران ثم يورد الخمسة على ترتيب اطلالها فاذا رايت
 الاجزاء ترايد يوافقها ما كان الكواكب مستقيما واذا رايتها ثانيا تقص كان راجعا
 واذا رايتها لاثني مرات كان مائيا **الفصل في مسير الكواكب الشمس** تسير
 دور في سنة وتسير كل برج في شهر قريبا والقمر تسير دوره في سبعة وعشرين يوما
 ثلث يوم ويسير كل برج في اربع من يومين والنقص من ثلثة ايام **و زحل تسير**
 دوره في قرب من ثلثين سنة ويسير برجا في سنتين ونصف ويسير في كل اثنى
 عشر شهرا ونصف اربعة اشهر ونصف **و المشتري** تسير دوره في اثنى عشر سنة
 ويسير برجا في سنة ويسير في كل ثلثة عشر شهرا او اربعة اشهر **و المريخ** تسير دوره في
 سنتين الاثني او نصفه او تقطع برجا اذا كان يسير في شهر ونصف ويسير

تقسم
 ان
 ٧

في كل سنتين وشهر ونصف تقريباً من شمسين ونصف **والشمس** تيمم دوره في حدود
 سنة وتقطع برجا اذا كانت سرج السبع في سبع وعشرين يوماً ويكون في كل
 سنة وسبعة اشهر ونصف راجع شمس ونصف تقريباً **والعطارد** تيمم دوره ايضا في
 حدود سنة وتقطع برجا اذا كان سرج السبع شمس في ستة عشر يوماً ويكون في
 كل ماية وستة عشر يوماً راجع اثنين وعشرين يوماً **واما القوايت** فتيمم دورها
 في اربعة وعشرين الف سنة وتقطع برجا في الف سنة ودرجت في ستة وتسعين سنة
الفصل في الجوزم وعرض الثم والكوكب **الشمس** مداره
 يمر بأوساط البروج ويسمى منطقة البروج **والقمر** مدار آخر يتقاطع مدار الشمس في
 موضعين متقابلين سميان الجوزم من القطعتين فيكون نصف مدار القمر
 في الجانب الشمالي ربع الشمس ونصف من الجانب الجنوبي منه والقطعتان التي
 اذا جاوزت القمر صار في الشمال من مدار الشمس يسمى بالراس والتي اذا جاوزت
 صار في الجنوب يسمى بالذنب وبعد القمر من مدار الشمس يسمى عرض القمر
 تقويمه مع اعني بعينه عن راس الحمل على نواحي البروج يسمى طول وللمراس
 والذنب سبعة مئوس كما للكواكب الراجع سميان الدور في كل سنة
 عشرة سنة والبرج في كل تسعة عشر شهراً والدرجة كل ستة عشر يوماً تقريباً ويورد
 موضع الراس في التقدم بعد تقدم عطارد فيبلغت برجه ودرجته ودقيقته و
 يكون موضع الذنب في البرج السابع من ذلك البرج بمثل تلك البرج
 والدقائق بعينها ولذلك لا يورد موضعه وربما يورد عرض القمر في جدول
 جنب تقويمه في سطرين احدهما للبرج والثاني للدقائق ولا يزيد عرض القمر
 على خمس درجات ويكون العرض في الربع الذي جاوز القمر الراس سمياناً

تأملوا

زائدا وفي الربع الذي يليه الى مواضع الذنب شمالاً بما بطاقتا ويكون
 التقويم ايضا عروض وربما يوضع عرض كل كوكب جنب تقويمه ويكون
 للشمس عرض لان عروض الكواكب هي بعد ما عن مدار الشمس لايزول
 عن مدارها وعلامات الشمالي والجنوبي والمصاعد والمهابط حروف
 اديلمها وعلامات الدارس والذنب والزائيد والناقص من ان من اذ جازها
الفصل في الساعات والارتاعات تقسم اليوم بثلثية على اربعة وعشرين
 قسماً يسمى كل قسم ساعة وتقسم كل ساعة ستين قسماً ويسمى كل قسم دقيقة ويوضع
 في التقدم بعد الراس بازا لكل يوم ساعات وذلك اليوم ودقائقه واذا انقضى
 ذلك من اربع وعشرين ساعة بقيت ساعة الليل ودقائقها وساعات النهار
 تزيد من وقت اشغال الشمس الى الجدي الى وقت اشغالها الى السرطان
 في النصف الاخر وساعات الليل بعكس ذلك فيكون لطول اليوم النصف
 لياليها وقت اشغال الشمس الى السرطان واقصر ايامها وطول لياليها
 اشغالها الى الجدي وقصر ايامها عند اشغالها الى الحس والميزان ومن الساعات
 المذكورة من المستويات واذا قسم كل يوم وكل ليلة ما في عشرة قسماً متساوية يسمى تلك
 الساعة بالزمانيات والمعدجات ويزيد وتنقص مقدار ساعات كل يوم
 وليه عجب طول الايام والليالي وقصرهما واما ارتفاع الشمس فهو مقدار بعينه
 عن سطح الافق البار بالارض الناصل بين الطاسر والجن من السماء بالدرج والدين
 وغاية يكون عند انصاف النهار ويوضع في التقدم غايته في كل يوم بعد الساعات
 واليزيد الارتفاع على تسعين درجة ويكون زيادة الارتفاع وتنقصا مع زيادة الساعات
 وتنقصا منها **الفصل في** نظر الكواكب وينظر بعضها الى بعض **اما**

فاذا اجتمع كوكبان في دقة واحدة من برج كان ذلك قرناهما او متارتهما
 كان ذلك بين الشمس والقمر اجماعا وان كان بين الشمس و احد النجوم اجماعا
 لذلك الكوكب فاذا اتت حرج كوكبين ودقايتهم في برجين احد سما كانت
 الاخرى في ذلك تسديسا لان بينهما يكون سدس الكوكب وان كان احد سما كان
 الاخر في تسليسا وان كان احد سما سابع الاخر في متابلة النيران يسمى
 وان كان احد سما في الاخر سادسة او ثمانية او ثمانية عشر لم يكن بين الكوكبين
 فطران لكل كوكب تسديسين واربعين وتسليسين من جانبيه ومتابلة
 ومتعارنه واحده ويكون الجميع ثمانية اظفار ولا يعتبر الا في الكواكب
 المتعاربه وهي مجاميع ولا يكون للزهره والعطارد مع الشمس الا احده
 والا لاهد سما مع الاخر الا التران والتسديس وذلك لانها لا يبعدان عن
 الشمس بعد سائر الكواكب اما الزهره فلا تبعد عنها في جانبها اكثر من سبع
 واربعين درجة واما العطارد فلا تبعد عنها في جانبها اكثر من سبع وعشرين درجة
 والكوكب اذا كان متوجها الى احد النكار كان مقبلا واذا زال عنه كان منفرجا
 وثبتت منذ الانظار للكواكب غير القمر على حاشية القوس من جانب اليمين
 ويسمى بالاتصالات الكلية وثبتت منها ك اوايل الشهور والايام المشهورة
 من كل تاريخ وتحويلات الكواكب من البروج واما **الاتصالات والانفصال**
 فعلى وجهين احدهما بين كوكبين يكونان في جزئين متساوين في طول النهار اعني
 من جزئين من جنس اول السرطان والجدي متساويين البعد عنه مثلا يكون
 احد سما في عشرين درجة من النور والاخر في عشرين درجة من الاسد فان
 بعد كل واحد منهما اما عن اول السرطان فبرج وعشر درجات واما عن اول

١٢٩٠
 ١٣٠٠
 ١٣١٠
 ١٣٢٠
 ١٣٣٠
 ١٣٤٠
 ١٣٥٠
 ١٣٦٠
 ١٣٧٠
 ١٣٨٠
 ١٣٩٠
 ١٤٠٠
 ١٤١٠
 ١٤٢٠
 ١٤٣٠
 ١٤٤٠
 ١٤٥٠
 ١٤٦٠
 ١٤٧٠
 ١٤٨٠
 ١٤٩٠
 ١٥٠٠

الجدي فادبعت بروج وعشرون درجة والثاني يكون بين كوكبين في جزئين متساوين
 في الطالع اعني في جزئين من جنس اول الحمل والميزان متساويين البعد عنه كما يكون احدهما
 في عشرين درجة من الحمل والاخر في عشرين درجة من الموت فان بعد كل واحد
 منهما عن اول الحمل عشرون درجة وعن اول الميزان خمسة بروج وعشر درجات
 وبنت اتصالات مع الاتصالات الكلية وعلامات الانظار ما يكتب معا
 منذ لقائه والتران **التسديس** **التربيع** **التسليث** **التسليد**
الاستعمال **الاجتماع** **الافراق** **المجاسد** **التناظر** **التحول** **النهار**
الليل **النسب** في ملاحظات النجوم والكواكب والاتصالات وسائر احوالها
 في الصحة التي عن جانب اليسار لكل شهر باعادة الامم الاسلحة واما يوم شهر القربى
 اما باسما او بعلما متافيا جدولين وحمل القمر اعني البروج الذي يكمل فيه القمر ويكون
 في نصف نهار ذلك اليوم فيه في جدول ثالث وساعات اتصالاته من ذلك البرج
 الى ذلك البرج بالترتيب وعلامته نهار الاتصال وليلة في جدول رابع ثم موضع نظر
 الى الكواكب الستة الباقية في ستة جداول متواليه يبدأ بالشمس ثم مورو الخمسة المتبقية
 على الترتيب وترتبط باكمل يوم يقع فيه في الليلة التي سبقتها اتصال علامته ذلك
 وبعد ساعاته وترقم النهار او الليل وبقي ما بازا كل يوم للترتيب فيه ولا في الليلة
 التي سبقتها اتصال من الجدول الستة خاليا ويسمى منذ الاتصالات بملاحظات
 التمر للكواكب لما رقت لها ويوضع على الصحة اليمنى عن يمين الاتصالات الكلية
 جدول دقتس ثبت فيه الاجتماع والاستقبال والواقعان في ذلك الشهر
 بعين فيه ايامها ولياليها والساعات الماضية من اى واحد منها اتسالات
 فيه وثبتت برج الطل والعاشر بدرجاتهما ودقايتهما والطل من البرج من

الذي يطلع من الشمس في ذلك الوقت والعاشرة مواضع الذي يكون
 في ذلك الوقت على وسط السماء بين الشرق والمغرب وثبت ايضا الجداول
 البرج والدرج والدقيقة التي تقع فيها الاقمار والى يكون الشمس فيها في الاقمار
 النهارية والشمس فيها في الاستقبالات الليلة وثبت الحالات اما في جداول
 واما في اوقات جداول المراجعات بلون تميز عن لون المراجعات والحالات
 خمسة **اولها** مجاميع التمر مع الراس **ثانيها** مجاميع الدنب **ثالثها**
 وصوله والى اول درجة شهره **رابعها** وصوله الى اول درجة مبطوطة **خامسها** وصوله
 الى اول درجة مبطوطة الشمس ومساوول الطريقة المختارة **سادسها** مجاميع
 مبطوطة النيران مع ما بينهما من الدرجات ومجموعها بقدر نصف برج ديبالي
 ذكر مواضع الاشراف والبيدات وقوم يضيفون اليها حالتين اخريين **اخرها**
 وصول التمر الى موضع سقي البعد بين الشمس والشمس اثني عشر درجة وموعد ابدخوله
 تحت الشعاع **ثانيها** مجاميع الكبد وموعد كوكب خمس زعموا ان شي يمكنها
 كالراس والدنب فيتم دوره في مائة واربعه واربعين سنة وتقطع برج اثني عشر
 سنة وليس لذلك الكوكب على النفاك ان مر اى فذلك الحالات ثبتت
 في التمر علاماتها وساعاتها واولها لها ومن علاماتها مع الراس **س** مع الدنب
 في الشرف **ف** في البوط **ط** في الطريقة المختارة **ق** مع الكبد **و** تحت الشعاع
تحت الفصل يد في منازل التمر وهي ثمانية وعشرون ومن اسمائها
 الشرف طين البطين الشرايا الدبران البقعة الشعة الذراع الشرة الطريقة الجبهة
 الزبرة الصرة العوا السماك التفر الزمانا الاكليل القلب السور النعام البيلان
 سعد النراج سعد بلع سعد السعد سعد الاضحية النزع القدم النزع الموزع الرشا

والاقمار
 لا تستعمل
 ١١/٤٩

١١/٤٩

ويستقط منها النفاط السعد والفرع تحتها فالتمر يكون كل يوم في منزل وثبت
 بازاء كل يوم المنزل الذي يكون التمر فيه في نصف نهار ذلك اليوم في جدول
 بعد المراجعات وربما يزيد سيرة التمر على مقدار كل منزل فيطوي منزل لم يواضع
 التمر في نصف النهار المتقدم وجاوزه في نصف النهار المتأخر وايضا
 ربما تنقص سيرة التمر عنه فمسكه ومنزل يكون التمر في اوله في نصف النهار المتقدم
 في آخره في نصف النهار المتأخر وربما يوضع جدول جنب الجدول منار
 التمر وثبت فيها تمام ساعات اشتغاله من منزل الى منزل وعلامته النهار
 والليل الذي يقع فيه ويكون البدو منقسما بالبروج الاثني عشر وبالمنازل اثنا عشر
 والعشرين فيكون اذا قسط كل برج من المنازل منزكين وثلث منزل
 الشمس تقطعها جميعا في وقت السنة فاذا جاوزه منزل لا طهر ذلك قبل طلوع
 الشمس فكتب بازاء ذلك اليوم طلوع ذلك المنزل في اثناء اتصالات
 الكليه ومع طلوع كل منزل يكون سقوط الخامس عشره وسورقيه **فصل**
س في طهور الكواكب واحتسابا وسائر احوالها العلوية بحيث في المغرب
 قبل احراقها بايام ويظهر في المشرق بعده بايام ويكون احراقها في وسط
 ايام اشتغالها ومقابل الشمس اياما في وسط ايام رجوعها فيما بين ثلثي
 الشمس والسفلمان يختار في وسط رجوعها واستقامتهما فيختار في
 المغرب في اويل رجوعها ويظهر ان في الشمس في اواخرهما ويختار
 في المشرق قبل احراقها الذي في وسط استقامتهما ويظهر ان في المغرب
 بعد وثبت جميع ذلك في التقويم التامة على الحاشية في اثناء
 الكليه **واما روية** **الاول** وجباتها وحوالها فيورد في صنعه معده غير الادراق

للعلم

الاثنى عشر وربما يورد احوال مسيرات الكواكب فيعلم سرقتها اي لو
 سلك على الوسطية ولا يطلع الى تقصاته منه **قص** وليس في الارسطه **سط** ولا
 باقتناء **م** ولا شفاقتها **ب** ولا رجعتنا **ج** ايضا لكل كوكب اربع نظاما
 في تلك الاوج واربعة في تلك التدوير وعلوم النطاق الاول الاولي
ناج والنايه **فج** والثالث **فج** والرابع **فج** والنطاق الاول للتدوير
فار والنايه **فج** والثالث **فج** والرابع **فج** ولا يكون الشمس نظاما
 تدوير **فج** في نظاما يورد في التقويمات يورد في الاوراق
 الاثنى عشر ابارا كل يوم ما يصل له ذلك اليوم بلو اليك من الاعمال
 وما يجب ان يختبر فيها غنة وسيورد ذلك فيما بعد على الاجمال و
 يوضع قبل التدوير الاثنى عشر طالع السنة وزايجته ومواقع الكواكب
 في البروج وقت التحول فيها ودرجات البيوت الاثنى عشر ومواقع
 السهام وهي دلائل الاشياء المخصوصه يوجد من مواقع الكواكب في البروت
 واقواما سهم الغيب وسهم السعادة وثقب قبل وضع الزايج وقت تحول
 السنة ومواسم استجابه وربما يورد طالع الفضول والاجتماعات و
 الاستبالات خصوصاً المتقدمة على الفضول الاربعة في زايجات مبردة
 ويورد في اخر التقدم الحسوف والكسوف الواقعتان في السنة ان
 وقوعها فيها وبين الوقائع وطوال العماء متعلين بها **واما** ساير ما يورد في
 ادب السعائيم من اقوارخ والاحكام والزماد من بعض عن البيان او
 فنهذا ما يوردنا ايراده ولينه كطرفنا محتاج التناظر في التقدم الى معرفته
المصل في بيوت الكواكب ودالاتها الجدي والدلو قتيلا دخل

والقدس والكوت قتيلا المشتري والحمل والعقرب قتيلا المريج والتور و
 المزان قتيلا الزنبره والجوزاء والسنبلة قتيلا عطارد والسرطان قتيلا الثور و
 الاسد قتيلا الشمس ومقابل ست كل كوكب وبال قتيلا النيرن وبا
 زحل و قتيلا وبال سما و قتيلا المشتري وبال لا عطارد و قتيلا وبال لا المشتري و
 قتيلا المريج وبال لا الزنبره و قتيلا وبال لا المريج وليس للرأس والدنب قتيلا
 وبال **المصل** في اشراف الكواكب ومبوطاتها شرف الشمس في البروت
 التاسع عشر من الحمل وشرف القمر في الدرجة الثالث من الثور وشرف
 زحل في الحادية والعشرين من النيرن وشرف المشتري في الخامسة
 عشر من السرطان وشرف المريج في الثامنة والعشرين من الجدي و
 الزنبره في السابعة والعشرين من الكوت وشرف عطارد في الحادية
 عشر من السنبلة وشرف الرأس في الباليه من الجوزاء وشرف الدنب
 في الثامنة من القدس و برج الشرف بجملة شرف الا ان تلك المريج
 اقوى وما دام الكواكب متوجها اليها يكون قوه في الازداد وادوا واجازر لهما
 الاشتغال ومبوط كل كوكب تقابل شرفه ودرجاتها واحق وحال البوط
 كمال الشرف وقد ذكرنا في الطريقة الصرفة ما بين مبوطي النيرن في
 من اول الدرجة التاسعة عشر من الميزان الى اول الدرجة الاربعة من
 القوب **المصل** في الكلمات واربابها الحمل والاسد والتور
 سي المملكة النارية واربابها النار الشمس والمشتري وزحل وبال الملكة تدم
 المشتري على الشمس والثور والسنبلة والجدي سي الملكة الارضية واربابها
 بالنار الزنبره والثور المريج وبال الملكة تدم القمر على الزنبره والجوزاء الميزان

ف

١٥
 لا بد بعد بروج هي الثور والجوزاء والسرطان والاسد وتبقى درجة دلمان فعطى
 الدرجة ثمان عشرة درجة والثلثان ثمانية درجات ويكون المبلغ عشرين
 درجة فيكون موضع اثني عشر من ذلك الكوكب في عشرين درجة من السنة
 وعلى هذا القياس **الفصل** في درجات الكواكب وحفظها
 او بآلات الشمس والشمس تنتقل في كل الكسنة من برج الى برج وبسر في كل سنة
 وستين سنة شمسية درجة وحفظها كما يكون مما لم يذكر في عطاره في اوج
 دخل في هذا التاريخ وهو ٦٥٨ من الهجرة في عاشر القوس واولج السرطان
 في الدرجة الاخيرة من السنبلة واولج الميزان من السكج عشرين من الاسد واولج
 الشمس في الثمانية والعشرين من الجوزاء واولج السرطان في الثمانية عشرين
 الجوزاء واولج عطاره في اول عقرب ومقابلها ثمانية عشر درجة حذوها
 ولعطاره وحفظها في سما في ملشي اوجه هذا بالزيج الشامي وفي الرجات
 فيه اختلاف واما التمر فيكون في الاوج عند الاجتماع والاستقبال
 الخفض في تربع الشمس **الفصل** في احوال البروج والحمل والنور
 والجوزاء **بروج** الربيع والسرطان والاسد والسنبلة **بروج** الصيف
 والميزان والعقرب والقوس **بروج** الخريف والجدى والدلو والكوت
بروج الشتاء وبروج اوبل الفضول متقبلة وهي الحمل والسرطان والميزان
 والجدى وبروج اواسطها ثمانية وهي الثور والاسد والعقرب والدلو وبروج
 او اخرها ذو الجدين وهي الجوزاء والسنبلة والقوس والكوت وبروج الربيع
 والصيف شمالا وبروج الخريف والشتاء جنوبية واما لثلاث فتمت
 سبق ذكرها والثلثة الثمانية والحواليه فذكره تبارك والارضيه والمايه فليست

١٦
 وبروج الربيع والشتاء وبعده الطلوع وبروج الصيف والخريف مستقيمة
 الطلوع **الفصل** في احوال الكواكب زحل والمريخ نحسان الكبير هما زحل و
 المشتري والزهره سعدان الكبير هما المشتري وعطاره سعدان الصغير خسران
 والميزان سعدان من الثلث والتدريس نحسان من الثمانية والربع
 والقارنه والرأس سعدان والذنب والكبد نحسان وايضا العلوية والشمس كور
 والزهره والقرانثيان وكل ذكرنا راي الا المريخ والمريخ وكل اني ليكره
 يابس والمريخ والشمس حار ان يابس والمشتري والزهره حار ان رطبان
 باعده ال والقرانثيان ودرطب وعطاره مع كل كوكب باخذ طبقه خاصه
الفصل في البيوت الاثني عشر البيت الذي يطلع من المشرق في
 كل وقت هو الطالع وسبوت الحيوة والنفس والجسد والهرم وميدار امره وسكونه
 وميت المال والعاش والاعوان ثم الثالث وسبوت الاخوة والاقرباء
 والتحويل من موضع الى موضع ثم الرابع وسبوت الامراض وبيت الاباء والاملاك
 وعواقب الامور ثم الخامس وسبوت الاداء والافراح والحدايا والرسائل ثم
 السادس وسبوت العبد والمدم والامراض والدواب والنفاد ثم السابع وسبوت
 وتد الغارب بطير الطالع وعت الاذواج والشركا والنفاد ثم الثامن وسبوت
 بيت الخوف والموت والوارث والمكاتب ثم التاسع وسبوت
 السفر والعلم والدين ثم العاشر وسبوت وسط السماء وبيت العمل والسلطان ثم
 الحادي عشر وسبوت الرجا والاصدق والسعادات ثم الثاني عشر وسبوت
 الاعداء والشناء والدواب الكبار وكل مت درجة ودرجة من بروج
 ذلك البيت من خمس درجات قبل ذلك الجز الى خمس درجات

قبل خرو البت الذي يليه الطالع والعاشر والسابع والرابع أو ما دوا الحادي عشر
والخامس والثاني والثامن يملكه الاثنا عشر والتاسع والثالث والسادس
والثاني عشر زائلا عنها والسواقط من الطالع هي الثاني عشر والسادس والثامن
الثاني والثاني البت الطالع والعاشر ثم السابع ثم الرابع ثم الحادي عشر ثم الخامس
ثم التاسع ثم الثالث ثم الثاني ثم الثامن واضعنا الثاني عشر والسادس
كذلك زائلا من ساطع **الفصل** في افراج الكوكب وما يشبهها فرج
دخل في الثاني عشر وخرج في السادس وخرج المشتري في الحادي عشر
وخرج الزهرة في الخامس وخرج الشمس في التاسع وخرج القمر في الثالث و
خرج عطارد في الطالع ومتاخر الفرج سمي فرجا وافته والكوكب الثامن بالنها
فدق الارض وبالليل تحتها والليل بالليل يكون في خضه وايضا الكواكب
الذكر في الرابع المذكور وهو الذي بين العاشر والطالع او البرج الذي تقابله وقوة
الكوكب الاخر في الرجب المذنب لقوة ذلك الكوكب المذكور في البت
المذكور هي التي اعدادها فزده كالطالع والثالث والخامس والزهرة في
البت المذنب وهي الباقية لقوة **الفصل** في احوال الانظار التسلط
والتدبير نظر القوة واقداسها التسلط والتبايلة والترجيح نظر المنفعة وقوتها
التبايلة ونظر الصداقة الى السوء ونحوه ونظر العداوة عمتها غير مدعوم ونظر
الى النجس مكره ونظر الصداقة اليها ليس بذلك الكرامة والمعاملة والمجاسدة
مع السوء وانتم في السعادة وقع النجس السوء في النجاسة والتساخر بقوم مقام
النظر وحده النظر لكوكب يسمى حرم وجرم العلويين تسع درجات قداسها وتسع
درجات فلكها وحرم السفليين سبع درجات من جانبها وجرم المريخ مائة درجات

كذلك وجرم الشمس خمس عشرة درجة وجرم القمر اثنا عشر درجة كذلك ونحوه
من ذلك حد الارض والذهب ويقوى الاتصال عندما يكون بين الكوكبين نصفهما
ثم اذا صار بعد نصف اقلهما حرا لم ينج النجاسة وقس عليه الاتصال والقوى اذا
انتقل الى برج ولم يكن متصلا بكوكب لكنه سيتصل فيه يكون بعد الاتصال واذا ابرج
ولم يتصل فيه بكوكب آخر يكون خالي السيرة واذا لم ينظره الى كوكب اصلا كان كوكبا
السيرة **الفصل** في مدلولات الكواكب السبع زحل كوكب المشايخ و
الدماقن وارباب البيوتات القديمة والمشتري كوكب التقاة والاشترار
واصحاب الناصب والبرج كوكب التمدد واصحاب الاسلحة والاشترار
والدموم والشمس كوكب الملوك والظلم واصحاب الامم والنبى والزهرة
كوكب النساء والحدام واسل الطرب والعاشر ونحوه كوكب الكتاب
واصحاب الدواوين والعلماء والاركياء والقمر كوكب الرسل والبرود والبنود
الفصل في احوال الايام اذا كان القمر خرا الى السوء وكان يماضي للامور
فان كان الى المشتري من برج منفرد كان الى التجارة والسبع والمشتري ومن برج
نمات له دخل البلدة وما ليس بالامور الثابتة ومن برج ذي جسد للسير
ان كان الى الزهرة من برج منفرد كان صانعي لبس الحد ومن برج ثبات
للفناني ومن برج ذي جسد للفرج والشركة وان كان ناظرا الى النجس
عداوة فلا يصلح الا لشدة الخرب وقيل السباع وان كان نظر الصداقة وكان الى
زحل من البروج الارضية صلح للعمارات والازراعات ومن البروج المائية صلح
للشمار والسنوات ومن البروج الثابتة لبناء المدن والتمتع وان كان الى المريخ
من البروج المنقبضة صلح للفرسية ونحوه الصدحان ومن البروج الثابتة لبعثة

و سعد خرد تب **مطالع** و اینند است با هر کوی که میانند و طبع دی کرد و
 بر برجی که باشد طبع ان برج و خداوند ان برج کرد و او ستاره مواست با
 را بر یکم اندالت که بر دهم ان و کار و انان و باز کمان و بر حلتها و کجاست
 و پیداری در کار کما و عطف **طالع** طبع وی افزودست اگر با سعدی باشد
 از جهت انک سعادت او زیادت شود و اگر با نحسی باشد نحس است از انک
 نحس است او نیز اید **طالع** طبع وی نقصان کردست و نحس است اگر با سعدی
 باشد هم نحس بود از ان جهت که از سعادت وی بکامد و اگر با نحس بود بدتر بود
باب **طالع** و مشرقی و مغربی شدن کواکب از اقاب چون شمس
 پیش از اقاب براید و وقت صبح و بامداد بود که بر آید او را مشرقی خوانند
 و چون پس از غروب او را پیشند وقت شام و او را مغربی خوانند بعد مغرب
 بودن ستارگان بوی و برج باشد یا کتر چون میان ایشان و اقاب پیش از دو
 برج بعد بود و مشرقی باشد و نه مغربی و عطار و دوزخ هر وقت که ایشان را
 خوان دید یا مشرقی باشد یا مغربی و ماه و مشرقی و مغربی خوانند
باب **طالع** و مشرقی و مغربی خوانند
 کانه را چهار برج متعلق خوانند از ان جهت که چون اقاب بدین برجها
 اید و در کار بگردد و از فضل منفلی دیگر شود و چهار برج دیگر را ثابت خوانند زیرا
 که در هر فضل که باشد چون اقاب بدین برجها اید ان فضل بر قرار خوشی بماند
 و میان و چهار برج دیگر را از وجه بدین خوانند زیرا که اقاب بدین برجها اید طبع
 انکی بگردد و این فضل را بدان فضل دیگر در اینند و از انشراح النصار خوانند
 و ترتیب ایشان چنانست که از اول عمل تا آخر وقت یک برج متعلق است

و دیگر ثابت و سیم و چهارمین و فصل سال از روش اقاب معلوم گردد و چون
 اقاب با اول نقطه حمل رسد سال بگردد و در نستان بهمار بدل شود و ازین جهت
 عمل منتقلست و چون شود اید فضل بهمار بر قرار خوشی بماند ازین جهت شود و انک
 گویند و چون بوز اید طبع موا انکی بگردد و بهمار بماند نستان و اینست
 و وجه بدین خوانند و چون بهمار اید بهمار بماند نستان بدل شود پس هر طالع را
 خوانند و چون با سعد اید با نستان بر قرار بماند و میان با نستان بود پس اید را ثابت
 خوانند و چون بسند اید با نیک جد و کما انکی کتر شود و با نستان یکسان
 باشد و پس بسند را از وجه بدین خوانند و چون اقاب بهمار اید با نستان یکسان
 بدل شود پس هر طالع را منتقل خوانند و چون بعقرب اید خزان بر قرار خود بماند و
 وی بود پس بعقرب را ثابت خوانند و چون بهس اید مواسم در کرد و طبع ان
 نستان ساینه و پس قوس را از وجه بدین خوانند و چون بجدی اید خزان بر نستان
 بدل شود پس جدی را منتقل خوانند و چون بدلو اید رستان بر قرار بماند و میان وی
 پس دلور را ثابت خوانند و چون بکوت اید بهمار کما انک شود و فضل نستان بهمار اید
 پس کوت را از وجه بدین خوانند

وقت طالع بروج و خداوند ان
 شمس است به انک از اول حمل
 تا وقت یک برج کرم و خشک
 بر طبع آتش و درم سرد و خشک
 بر طبع خاک و سیم کرم و تر و طبع
 سواد چهارم سرد و تر و طبع

انکه قوت او نگاه تمام باشد که بش از درجه شرف باشد و در فوج
باشد بصورتی درجه شرف و میان ستاره و درجه شرف ده درجه یا کمتر
بود و قوت تمام آن وقت بود که ستاره در درجه شرف بود و درجه
شرف را بسط خوانند و صورت شرف و بسط کوکب درین معلوم

باب نهم در معرفت حدود کوکب

و فوج و ترج و غیرشان بدانکه احساب
بنوم در حدود مختلف اند و در قومی را
حد و نوعی دیگرست اما در این مثنی
اند که برخی را پنج قسم مختلف میکنند
اند و در قسمی را یکو گلبی از کوکب سه
سبت کرده و در قسمت حدود مشرقی
را بجای اقصاب باز داشته و در سایر جای با و
درست ترین حدود و معنی است و همچنان
دین نوع کار از ابکار می دارند و این
حدود را در جدولی بنویسیم تا چون متنی
در اینجا نکرده بودی که اسان بود اما فی
ستاره در اصطلاح سخنان است که
ستاره زوری بود و بالای زمین باشد و
استاده شبی بالایی زمین و بود در زمین
و چون ماین شمال بود گویند فلان ستاره در زیر است و این صفت قوی بود

ستاره را همچنان که گویند در شکل خویش باز خانه خویش اما این قوت کم از آن قوت باشد
اما فی ستارگان است که عطارد و طالع بود و ماه و سیم طالع زمره در پنجم و ششم در
ششم و اقصاب در نهم و مشرقی در یازدهم پس هرگاه که این ستارگان یکی در خانه
بود اگر کنیم گویند که فلان ستاره در فوج است و این قوی باشد و بر او متوال
فوج ترج بود و بدان قدر که از فوج قوی باشد از ترج ضعیف باشد و عطارد
ترج ستم است که در مقابل طالع است و قمر را نهم و پنجم با اندر فی الجمله
فوج و ترج سعید در مقابل هم است بر تبادله

۴	شرف	زاد	بسته	زمره	عطارد	مربع	زحل
۱	شرف	عطارد	شرف	زحل	مربع	زحل	مربع
۲	عطارد	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۳	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع
۴	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع
۵	عطارد	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۶	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۷	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۸	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۹	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۱۰	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۱۱	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل
۱۲	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل	مربع	زحل

و فرج و در سر آن که نقاب یکدگر است و این جدول حدود است جدول
 اهل حق تا معلوم بود که چون کوکب در حد فوش بود قوی غالب بود و همچنان
 بعد از آن خانه و بشری که در وقت پیش از شنبه باشد تا آخر این قوی بر گیرند
باب دوم در بیان احوال **احوال** جایگاه اندر توهم نه اوزر باید
 گزینش و جایگاه و شمارگان برین شرح در پنج قسم باشد از موضع کوکب
 یا در برج است یا در دهم یا در نهم در سیدیس و جای است یعنی میان این
 دو برج است که در شش فلک باشد و سر آن در پنج جوارم باشد از موضع قمر
 یا کوکب و دیگر یا در دهم یا در نهم و بی یعنی میان این دو برج است که در پنج
 فلک باشد و سر آن کوکب که در نهم باشد یا در دهم یا در نهم در شش
 دی است یعنی میان این دو برج است که در پنج فلک باشد و سر آن کوکب که در نهم
 و سر آن کوکب که در دهم باشد از موضع کوکب در میان
 دی باشد و چون در کوکب در این دو جای باشد همچنان در هر دو دقیقه متناوب
 و در آن گویند و چون کوکبی با اعتبار متناوب کند از آن گویند و چون
 قمر با اعتبار متناوب کند از آن گویند و چون کوکبی با اعتبار متناوب کند
 متناوب کند مجامع گویند و چون در شکل فلک معلوم شود
 و سر جای که در میان قمر و کوکب در این دو جای باشد
 کوکب در میان قمر و کوکب در این دو جای باشد
 در هر دو دقیقه متناوب کند از آن گویند و چون
احوال بود **احوال** بود **احوال** بود
 خانه اول را خانه نفس خوانند و خانه دوم دلیل

کند بر از دون قوت با قوت و مدد گرفتن از جنه های که موافق بود این را خانه
 مال و معیشت گویند و خانه باران و منش اند خوانند خانه سیم خانه برادران
 و خواهران و خویشاوندان است و خانه سحرهای نزدیک و تحمل از جانی
 بجای خانه چهارم خانه بد و در و حد و اطلاق و خیال و عواقب اندر دست
 خانه پنجم دلیل بود بر تصرف کردن در کارها و این را خانه زنده اند و درون
 و خبرها و مدد یار گویند و خانه غلبه تنه خانه ششم دلیل بود بر افتاد و این را
 خانه بیماری و افت و خانه نهم کان گویند خانه گشیم را خانه زمان و حقیقت
 و مبارزان گویند خانه ششم دلیل بود بر نیست شدن غیره و باطل
 و این را خانه ملک و ترس و خانه میراث و مال قیوم و خانه مال زمان
 گویند خانه نهم دلیل کند بر سفر و علم و دین و رای گویند و غیره خانه دهم را خانه
 عمل و سلطان و خانه یازدهم گویند خانه یازدهم را خانه امید و مسادت و
 برادر خواندگان و دوستان گویند خانه دوازدهم را خانه دشمنان و مخالفان
 و بدخنی دزدان و غمها و فزودمانه کان و چهارم را مال گویند و صورت ظالم
 دوازده خانه برین شکل نویسند
کنت احوال این خانه ها
 خانه اول خانه اول
 خانه دوم خانه دوم
 خانه سوم خانه سوم
 خانه چهارم خانه چهارم
 خانه پنجم خانه پنجم
 خانه ششم خانه ششم
 خانه هفتم خانه هفتم
 خانه هشتم خانه هشتم
 خانه نهم خانه نهم
 خانه دهم خانه دهم
 خانه یازدهم خانه یازدهم
 خانه دوازدهم خانه دوازدهم

خانه اول	خانه دوم	خانه سوم
خانه چهارم	خانه پنجم	خانه ششم
خانه هفتم	خانه هشتم	خانه نهم
خانه دهم	خانه یازدهم	خانه دوازدهم

یا در شگفت و تند مس مجنون و اگر ستاره نحس در وی یا خداوندی محسوس بود
دلالت کند بر ضعف آن نیز که تعلیل بدان خانه دارد **باب**
دوازدهم در معرفت قوت و ضعف کواکب و سعادت و نحس
ایشان سعادت و قوت ستاره این باشد که بعدی بوزن و آن نظر
بود از موضعی که هر دو ستاره یکی از ایشان در خطی بود از خط خوش
و قوت ستارگان آن بود که ستاره نحس بوی نظر کند تا وی در اتصال
نحس بود از نظری یا مقبول از ترجیح یا مقابله یا قران و قوت ستارگان
از دو گونه بود بعضی ذاتی و بعضی عرضی قوت ذاتی آن بود که کواکب در خط
بود از آن خط با که با در دهم در خانه خوش یا در شگفت یا در شرف یا در زیر
یا در حد یا در فرج و چون بر خلاف این باشد در بال یا در سبط یا در طرح
یا در جای غریب که هیچ خط ندارد و در این حالات ضعیف باشد
ضعیف غریب ضعیفی اندک بود و قوت عرضی آن بود که ستاره در
شکل طالع درین خانه بود که خوانند و آن طالع است و دهم و ششم و چهارم
یا حران خانه که مایل الی او خوانند چون دهم و یازدهم و پنجم و ششم و قوی ترین
و تدی طالع است پس دهم پس ششم پس چهارم و از مایل الی او تدی برین
یا دهم است پس پنجم پس ششم پس دهم و دوازدهم را اعتبار
نکنند و چون خواهند که نوبت بدین و عقل و کاری بنمایند باید که طالع را
معتبر بود و در وقت نماز ذاتی طلب کند و چون در تقصیر و سلطنت
کوشد و تدویم معتبر دارد و قوت عرضی طلب باید کرد **قسم دوم**
ازین سال که در اختیار با چون که اول در داستان معنی اختیار

و کیفیت آن دوم در اختیار کردن سرکاری برتر **باب اول**
در اختیار معنی اختیار و کیفیت آن اختیار ساعات و می کند بود
ساعتی آن مقصود که پیش دارد یعنی طالع وقت و آن خانه که دلیل کند بر آن باشد
نوی باشد و خداوندان خانه که دلیل مقصود بود مقصود بود خداوند طالع اتصال
و چون اختیار در وقت طالع وی بنویزد از آن مستثنی زیادت نباشد مثلاً اگر طالع
منحوس و اختیار کالاف وی بود از آن منفعت یا بدو از آن است که در یک
یک اختیار اتدای کاری کردند یکی از آن منفعت دهد و دیگری منفعت
یا ایک هر دو قبول این احوال نکند یکدیگر نزدیک باشند مثلاً شخص یک
اختیار و یکی طالع بفرزند یکی را راه برزند و آن در سلامت برود و در اختیار
صلاح قمر و طالع وقت و خداوندان خانه که قمر در آنجا بود نگاه باید داشت
و صلاح احوال آن ستاره که عرض تعلیل دارد و آن خانه که دلیل بر مقصود
کند نگاه دارد و خانه در آن کردن قوت زهره و صلاح خداوند خانه منعم
که خانه زمان است در تجارت طلب مال و خریدن و فروختن وقت
و سعادت مشتری که این نیز بوی تعلیل دارد و صلاح خانه دوم که بیت
المال است که دارد و همچنین در اختیار بای دیگر و جهان کند که توکما در آنجا
غالی بود و اصل در اختیار بای جزوی صلاح نمرات و خداوند خانه وی و کسی
که مردم و طاعت خویش کند با سعادت در آن اختیار حاجت نباشد و سرکاری
که خواهند که نزد بر آید یا کاری که خواهند نمود از آن اتصال کند کسی دیگر
که مریض قمر و طالع وقت برنجی طلب بود و زود برین برنج در سلامت برنج
سر طاعت و باید که مسعود بود یا کمش کسر باشد و سرکاری که خواهد که نکند

۲۵
 بر پایه آن محدد و چون صفتها و حرکات و درخت در آن برج ذوجید انصاف
 باید که در هر کاری که از انصاف و خواسته و ایمان در آن اعتبارات بر جای
 ثابت طلب باید کردن و ثابت ترین بر جفا است و قمر در طالع و جع افتاد
 نیک نباشد الا خرید و فروخت که چون مسود بود باکی نباشد و در اعتبارات
 از نظر مسود از متاع و ترجیح و نظر خوش از ثلث و نسیس باکی نباشد و چون
 عقاید خانه عرض نمی باشد او را در دین نباید بکند و لیکن باید که در یکدم بود یا ششم یا
 هجده یا ساقط نباشد مثلاً در مزارعت کردن و مرغ در صید و مصالح ساختن الا
 اگر استوار در طلب نرفته و کفایت نباشد در وقت که صلاح قمر نگاه خواند است
 در اختیاری چند کند یا مشری یا زمره هر که ام قوی حال بود در موضع خوشتر و طالع
 دهم گفت **باب دوم در اختیارات** در ترتیب خانهای دوازده گانه
 بر عالی از احوال دهم تعلق خانه دارد از خانهای دوازده گانه و اما آنچه میان محمود
 شکار است پان کتم بر ترتیب انشاء الله تعالی **اختیاراتی** که تعلق بطالع دارد **صام**
شده باید که قمر در خانهای مشری یا مرغ بود **موی شش دان** باید که قمر در برج
 ابی بود نباید که در سبیل بود یا در برجی که موی دارند باید که قمر در برج
 آشی بود و با طراف انساب و مرغ یا از ثلث و اما از ثلث و متصل بود بیکدیگر سعد
نور و بران **بوشیدن** اعتبار از باید کردن از بودن قمر در برج بابت خاصه است و
 از تران و از متاع و ترجیح کوکب و اتصال ستارگان سعد بسند است
 خاصه زمره **اختیاراتی** که تعلق نباشد دوم دارد **خریدن** باید که قمر متصل باشد
 بسعد و از وقتی و جایگاه بسندیک و سهم السعاده در خانه مشری بود و در وقت
فروشن باید که قمر منفرد بود از سعدی و منفرد بود بسعدی و دیگر اگر متصل

۲۶
 نبی بود و در شش دان از زبان ندارد اما ممکن است که شبان شود **انوار**
 باید که قمر در برج ذوجیدین باشد و متصل بسعد و مقبول ایسان **و ستارگان**
مال تجار باید که قمر متصل بود و عطارد و دو مقبول از وی نظر سدان و مصلح
 خانه دوم و خداوندش و یار دهم و خداوندش نگاه باید داشت **احسان**
 که تعلق نگانه سیم دارد **سند** **شش دان** باید که قمر در برجی منفرد بود و در
 از سده سرخ و مشری یا مرغ **شش دان** باید که قمر در برج منفرد بود و در
 ناظر افتاد و در دو بطالع نظری بسندید دارند و طالع و قمر از همان دو نباشد
 بسندیده است بودن قمر در تحت الشعاع در حقیقت احتمال نباشد و
 همچنین خداوند این طالع تحت الشعاع و نباید که شمس و قمر ناظر شوند در کار بار
 بوشیدن کارگاه اما اگر شخصی خواهد که شبان شود باید که قمر از اجتماع منفرد
 بود و سنور در تحت الشعاع باشد تا ماه فوق الارض بود و بسعدی بودند
 که تحت الارض باشد **شش دان** باید که قمر در برج منفرد بود و در
 ستاره که مکتوب البه تعلق بوی دارد و مثلاً اگر یا دشمنی نویسد مقول باشد
 و اگر قاضی نویسد تعلق بشری و باید که مقبول بود **شش دان** چون قمر
 در خانه سیم بود و خانه سوم و خداوندش مسود بودند بسندیده بود **احسان**
 که تعلق نگانه چهارم دارد **شش دان** باید که قمر در برج ارض بود و مقبول ستاره
 که در شرف باشد یا برجی مرئی بود و عرض قمر شمالی بود و مشرق بود یا در خابیم
 باشد **و بران** **شش دان** باید که قمر منفرد بود از سعدی و متصل بسعدی مشرقی
 و قمر بالای زمین بود و بگوئی بودند که در زیر زمین بود و عرض قمر جنوبی و
 از اید در خرابی طالع باید که عرض در مسوط بود و از اوقات با نظر مقبول

و منقول بود **فصل در بیان** باید که قمر در برج ارضی بود متصل بسعدی
و منقول بود یا بر شمس یا بتیس رطل بود و مقبول بود و نباید که بر
نظر داند و باید که خانه چهارم و خداوندش مسعود بودند **کاف در برجی کند** باید
که قمر در برج یازدهم بود و در برجی ابی متصل بر رطل از شمس تا بتیس
و رطل شمس و مشرقی بود و در برج ابی مسعود باشد **و تحت شمس**
باید که در برج باکت یا قوس جبین بود و طالع برجی ثابت بود و خداوندش
مشرقی باشد متصل بسعدان و مسعود در برجی هوایی باشد **کشت کردن**
باید که ماه در سرطان یا ثور باشد متصل بسعد

باشد و خداوندش مسعود **افشارانی** که تعلق بخانه نهم دارد
باید که قمر در برجی بر بود بر شمس اقباب و طالع برجی نر
بود و خداوندش در برجی باشد و مسعود بود و از تاج و سیمین **شبه داند** باید
که قمر بر نهره متصل بود و نهره سیمین و از کوشته و در **از شمس با در زمین**
باید که قمر از کوشته و در باشد و از تحت الشمل هم و متصل باشد که از آن
خانه که در آن است و خداوند طالع با خداوند برج که قمر روی است
در برجی ارضی باشد **کودک ملک و شمس داند** باید که قمر در برجی باشد که
مورث آدمی دارد و آن برج هوا بی است و سبله و اول قوس و در خانه
عطارد بود یا در انصال و در هر دو از کوشته و در باشد و عطارد
و مشرقی بودند و خداوند خانه عطارد و قمر هر دو در نشان ناظر باشند و
از شمس با که باشند **افشارانی** که تعلق بخانه ششم دارد **علاج در آن**
و هر چه باید که قمر در محل ثور باشد و از مناس دور و طالع مکی ارضی

باشد و ماه در نقصان بود و مسعود **عالمی کردن** باید که قمر در برج بود و طالع
طیلس بهار و متصل بود که کوکی سنجین منظر مسعود **خسک کردن** باید که ماه در
زناوت بود در عقرب یا در میزان و بسعدی متصل بود **مسعود کردن**
باید که قمر در برج ابی بود و متصل که کوکی که زیر زمین باشد نه در چهارم و
منقل بود بر نهره و شمس مرغ روا بود و نه باید که قران مشرقی بود
که فعل دار و ضعف کند **معامله شمس با سیمین** باید که قمر در انصال مشرقی
و نهره بود و ایشان بالای زمین باشند **خسک کردن** که این است
نظر مرغ از سر جا که باشد و بودن قمر در عقرب و باید که ماه در نقصان بود
منقل مشرقی و نهره و چون در عقرب شود شد سن و شمس مرغ
روا دادند و نظر زحل روا شود **فصل در بیان** مکرر است که قمر در جوی
بود و در حماست نشاید که در اسد و تور بود و همچنین در سر عالم که در آن
آمن است و انکشاف نشاید که در آن برج بود که دلیل کند بر آن موضع که آن
بوی میرساند و باید که قمر در نقصان بود و مسعود بود و بتیس و شمس
مرغ روا باشد **فصل در بیان** چون قمر در چهار باشد که صورت اعی دارند
و طالع هم یکی ازین پنج بود و خداوندش از کوشته و در بود و باید که خداوند
شمس صاحب طالع بویسته بود و او تا و از قوس خال **جود بین از کو کردن**
باید که ماه در زناوت بود و متصل بود و بسعدی مشرقی و طالع و خداوندش
مسعود باشد **اجتناب از آن** که تعلق بخانه ششم دارد **علاج** باید
که در بودن قمر در شمس طالع و شمس و برج باشد خاصه اول و ده نیز آن نکل بود
و باید که قمر متصل بود بسعدی و نهره بر بود و باید که سعدان در جانب دیگر

باشند **بانی نشین** بنگت چون قمر در ثور و اسد و جوزا و سنبل باشد
و سنبل بگوید انشاید و باید که بر سره نظر دارد و در قوی حال بود و خوش
بود و خذر کند از بودن و نب در خانه فرزند ان **بصاف** باید که ماه
رج متقلب بود و طالع خانای یکی از ستادگان جلوی باشد و خانه
رخ درین باب قوی ترست و باید که قمر لم رخ بزیگت یا تند
وی بود و خداوند طالع طالع در برجی ثابت یا ذو جسدین باشد در طالع مازم
یا از دم و خداوند در طالع یا در دوم باشد یا مقبول یا مقفل بگوید ساقط
که او را قبول نکند و نشاید که ماه در چهارم بود و کرامیت است که خدا
دوم در ششم باشد و سندی است که خداوند ششم در دوم باشد و
باید که خداوند طالع بر خداوند ششم مخالف بود و از وی قوی تر باشد
و باید که خداوند ان خانه صاحب طالع در انجاست قوی بود و مشتی
و نباید که خداوند ان خانه که خداوند منم بود در انجاست قوی بود

کرمه جستن باید که قمر بدان کوکب که خداوند خانه قمرست مقفل
از ثلث است و سندیس و این کوکب بالای زمین بود و خوش بر دخل
اختار الی که تعلق بجای نهم دارد و **شکل** **نشین** باید که قمر در برج از ضعیف
و بر چهار متقلب در سفر موافق تر بود از نواب و باید که طالع و خدا
طالع و نهم و خداوند ان شمال باشند از نهمان خاصه از میخ و البته
نشاید که قمر در عقرب باشد **نشین** **از کرمه** باید که قمر در چهارم
و این بر چهارم نیست و در باشد خاصه رطل و طالع و خداوند ان اول
مسعود باشد و **شهر شدن** سعادت قمر و سعادت خداوند دوم نگاه

و باید داشت و باید که طالع مسعود باشد و خداوند ان در جای نیک
باشد از صورت طالع و سهم السعاده در طالع باشد یا در سهم و صاحب طالع
بوی ناظر بود و خداوند دوم بالای زمین باشد و قمر بالای زمین باشد باید که
مقفل بگوید بود که ان کوکب بالای زمین باشد و اگر خواست که بدان در
شهر شود باید که قمر از اجماع منفرد بود و مسعود از تحت الشعاع چون
نیامده باشد و مقفل بعدی که در زیر زمین باشد و در چهارم **اختار الی**
که تعلق بجای دوم دارد باید که قمر در خانای مشتی باشد و طالع
هم خانای مشتی باشد یا اسد یا عقرب و بعد که در وند و خداوند قمر
حال و مشتی مسعود و اصحاب مسعود بود و در خوشنود و و خداوند خانه
خداوند سهم طالع مخفی **کرمه** **علم** باید که قمر در برجی دو جسدین باشد و
قمری و منقل ستارهای سعد و در زیادت نور و طالع برجی دو جسدین بود
مسعود بگوید سعد و اگر خواست که در ان از برای انکس بستر شود
باید که قمر در برجی ثابت بود و در ان دو سهم خوش و مخفی طالع خداوند
نشین **علم** باید که طالع و خداوند ان و قمر و خداوند خانه قمر در جای نیک
باشد و سندیس و سریع السیر باشد و مشتی و اگر یکی ازین سه سیر باشد
اقتاب بود یا رخ و مقبول باشد بهتر بود **اختار الی** **علم** باید که قمر در خانه
دخل بود و در رطل از ثلث یا سندیس و عاشر برجی ثابت بود باید
که قمر در برجی ثابت یا در ذو جسدین باشد و ثلث طالع یا سندیس
و سریع السیر بود و طالع هر برجی ثابت یا ذو جسدین بود و خداوند بر تیس
و یا ثلث وی و در وقت اجماع چون سعدی در طالع باشد نیک بود

بسم الله الرحمن الرحيم رب تم بالخير سباسب في قياس
 واجب التعظيم كما في بقره نطق انسان را شرف سا
 و كلام موزون و علم اوزان موجب فرمود و صلوات ناميات
 بر محمد مصطفی و آل و اصحاب او باد **اما بعد** بدانك اين كتاب از
 نشأت و جید سرزني است در علم عروض و قافیه و صنایع الشعر
 که از برای عزیزی تالیف گردید تا بدین مقدمه در اوزان مدخل کنند
 و حدود قافیه بشناسد و صنایع شعر بداند و این را مختصر نام نهاد و بگوید
اکنون بدانك شعر کلامی است موزون و موزون را نیز از این باب آید
 از کم و زیاد و مانند و غیر آن شعر عروض است و عروضی جوی را گویند
 که در میان نیمه شده تا نیمه بدان قایم بود و عروضیان رکن آخر را از
 مصراع اول عروض خوانند و چنانچه قیام نیمه بدان جوب باشد قیام
 شعر بدان رکن بود چون آن رکن کند شود معلوم کرد که آن شعر از کدام
 بحر است و سالم است یا غیر سالم اگر چه در باب عروض استادان
 را تا قبل جیبار است قول صحیح اینست که از عروض اوزان گویند
 که عروض علییه شعر است و شعر را بدین عرض کنند تا از اید و تصانیف آن
 بداند و بنای عروض بر شعر و ساکن است و متحرک آن بحر
 از ساکن بود و حرف اول آن متحرک و حرف آخر ساکن و حرف
 حرفی بود که اعراب دارد و ساکن حرفی بود که اعراب ندارد و اعراب
 دو گونه بود معروض و مجهول معروض چون فتیله و حوز و مجهول چون
 فتیله و حوز و کسره معروض چون تیره و سیه مجهولش چون تیره و سیه

همه اعراب این قیاس گیرند و این متحرک و ساکن است
 و اما در فواصل مکرر و کرات اوزان عروض اند و ارکان بیت
 بدان متحرک شود و بیت را بیت ازان خوانند که بیت شعر باشد
 بیت شعر مانند گروه اند و بیت شعر خانه باشد از موی معنی جاس
 و آن خانه عرب صحرا نشین باشند و ترکیب آن از ریمان و پنج
 جاس بود که بالای آن بکوشند و اگر از زمین وقف و جهان
 دست بیت شعر بر اینها دارد که زمین آن قافیه و ستفش معنی کلام
 قصد کرده شود و حدود آن چهار رکن دو مصراع بود که در یک بیت
 مرتب شود آن چهار رکن را نامها نهاده اند **اما بعد** اول مصراع
 اول را صد خوانند و آخر مصراع اول را عرض خوانند و اول مصراع دوم
 ابتدا و آخر مصراع آخر را ضرب و آن میان صدر و عروض و ابتدا و ضرب
 واقع شود و عشو کش گویند پس شعر را قافیه زمین و معنی شقف و صد و
 چهار رکن بود و صنایع مختلف قافیه بود چون قفاشی و بند کری و کاشی
 کاشی و جاکبک بخانه از در و ایند بشعر از مطلع دانند و مطلع می بود که در
 اول شعر دوم مصراع آن قافیه داشته بود و مصراعی که آن قافیه ندارد از
 مصراع خفی خوانند و دو مصراع در می را گویند که آن دوباره بود که هر طرف
 را از آن در مصراعی خوانند و اگر ترکیب بیت شعر بر ریمان و پنج ساکن
 قایم است بیت شعر با قافیه و فواصل ندارد **اما بعد**
اول فواصل سبب دو گونه بود سبب خفیف و سبب ثقیل
 سبب خفیف یکی متحرک بود چون **سبب** ثقیل و متحرک بود

متفعّل باشد و بار اولی این را مربع گویند **بجز طویل** در اصل معلون
 متاعیل معلون متاعیلین باشد و بار **بجز مدید** در اصل فاعلاتن فاعلین
 فاعلاتن فاعلین بود و بار **بجز سیط** در اصل متفعّلین فاعلین متفعّل
 فاعلین باشد و بار **بجز عرب** در اصل فاعلاتن فاعلاتن متفعّلین
 باشد و بار **بجز قریب** در اصل متاعیلین متاعیلین فاعلاتن باشد و بار
بجز شاکل در اصل فاعلاتن متاعیلین متاعیلین باشد و بار چون بر
 اجزاء اسامی و اعداد و مجرّم کشت **در انکس** خبری چند است
 که با خرافه اقصی در آید تا شمرحات از آن **بجز** کرد و از آن خرافات
 خوانند و جمع آنرا از اخیف خوانند و زحمت در لغت از اصل
 دور افتادن بود و در اصطلاح است که اجزاء مسلم را از حال خود بگردان
 یعنی در آن تراید و نقصان شود و استادن محمّدی و جع آورده اند و
 موضع عرب و سیزده موضع عجم که ما را بکار آید ساریم اسامی از اخیف
 گفت. قصر. حذف. خرم. خرب. قبض. شتر. بست. حیت
 زلل. تبر. جنین. طی. قطع. شکل. صلح. تشییت. جحف. حذف. جلع.
 دفع. بکلم. خیل. خرم. بخند. وقف. کشف. اسباع. فاذا. الیه. تر. فیل.
از ادق هم لغوی و هم اصطلاحی **گفت** در لغت باشد و اشهر
 بود و در اصطلاح است از جزو بیاعی که آخر آن سبب خفیف
 بود ساکن آخر بافتد ولی حرکت ماقبل باقی باشد و این در متاعیلین
 و فاعلاتن آید که از متاعیلین متاعیلین بدانند و از فاعلاتن فاعلاتن
 بدانند و این را بکند و خوانند **قصر** در لغت کوتاه کردن

در لغت

و در اصطلاح است که از جزوی که آخر آن سبب خفیف باشد ساکن
 آخر بافتد و متحرک ماقبل ساکن شود و این در متاعیلین و فاعلاتن و
 فعلین بود که از متاعیلین متاعیلین بدانند و از فاعلاتن فاعلاتن و از
 فعلین فعلین بدانند و از آن مقصور خوانند **حذف** در لغت انداختن
 بود و در اصطلاح است که از جزوی که آخر آن سبب خفیف باشد
 آن سبب خفیف بافتد و این در متاعیلین و فاعلاتن و فعلین بود که از
 متاعیلین بدانند و فعلین بدانند و از فاعلاتن فاعلاتن بدانند و از
 وضع کنند و از فعلین فعلین بدانند فعل کبای او بنهند و اینجا را محذوف خوانند
خرم در لغت و بولیدنی بریدن بود و در اصطلاح است که متاعیلین
 را هم از اول بافتد فاعیلین بدانند و فعلین کبای او بنهند و از آن خرم خوانند
خرب در لغت و برانی کردن بود و در اصطلاح است که متاعیلین
 را هم از اول و نون از آخر بافتد فاعیلین بدانند و فعلین کبای آن بنهند و
 از آن خرب خوانند **قبض** در لغت گرفتن بود و در اصطلاح است
 که حرف بنجم چون ساکن بود بافتد و این در متاعیلین و فعلین بود که از
 متاعیلین متاعیلین بدانند و از فعلین فعلین بدانند و اینها را قبض
 خوانند **شتر** در لغت چپ کردن بود و در اصطلاح است که متاعیلین
 را هم و بافتد خرم و قبض فاعلین مانند آنرا افتر خوانند **بست** در لغت
 و بستن آن پیش سنگ تن بود و در اصطلاح است که از متاعیلین سبب
 آخر بافتد و از سبب دیگر ساکن بافتد و متحرک ساکن شود
 متاعیلین بدانند فعل کبای او بنهند و از آن بست خوانند **حیت** در لغت

فعلین

حی کردن بود و در اصطلاح است که از آنها عیلم و سبب ضعیف
باقید میماند فعل بجای او بنشیند از اجزای **لغت**
فی کوشی را آن زمان بود و در اصطلاح است که از آنها عیلم است که
شماره نام بود و هم نه باقی نماند و از آن خوانند **لغت**
و بنا بر بیدن بود و در اصطلاح است که از آنها عیلم است که فعل نام
بود عیلم نه باقی نماند بجای آن بنشیند و از آن خوانند **لغت**
لغت فرا سکن جامه بود و در اصطلاح است که از جزوی که
اول آن سبب ضعیف باشد حرف دوم آن سبب
باقید و این در مستعملین و فاعلان و متعولات و فاعلین بود فاعلان
فعلاتین خود مستعملین را پس باقی مستعملین بماند فاعلین بجای او بنشیند
و متعولات را باقی متعولات بماند ماعیل بجای آن بنشیند و از
فاعلین الف باقی فعلین بماند و این را همچون خوانند **لغت**
در نوردیدن بود و در اصطلاح است که جزوی که حرف چهارم
ساکن باشد آن حرف باقی و آن مستعملین و متعولات را
که از مستعملین مستعملین بماند مستعملین بجای آن بنشیند و از متعولات متعولات
بماند فاعلات بجای آن بنشیند و از ماضی خوانند **لغت**
ندام بود و در اصطلاح است که از قدیم جمع حرف ساکن باقی و متحرکی
که پیش از آن ساکن بود ساکن شود و این در مستعملین و فاعلین بود که
از مستعملین نون باقی و لام ساکن شود مستعملین بماند متعولات بجای
آن بنشیند و از فاعلین فاعل بماند و این کتب بجای آن بنشیند و از متعولات

لغت و لغت دست و پای چهار پای با شکل بستن بود و در اصطلاح
است که از فاعلاتین الف از سبب اول و نون از سبب آخر
فعلاتین شود و بنشیند و از آن اشکول خوانند **لغت**
و در اصطلاح است که از فاعلاتین سبب آخر باقی و قد قطع شود
یعنی ساکنش باقی و متحرکی که پیش از ساکن باشد ساکن شود و فاعلین
فعلاتین بجای او بنشیند و از متعولات و قد متعولات باقی و متعولات
بجای او بنشیند و از فاعلاتین خوانند **لغت** در لغت بر و لید و لید
بودن و در اصطلاح است که فاعلاتین را همچون ساکنند تا فاعلاتین
بس حرف دوم آن ساکن کنند تا فاعلین و متعولات بجای او بنشیند
و از آن مستعملین خوانند **لغت** در لغت جزوی از جای باک بردن بود
و در اصطلاح است که فاعلاتین همچون کنند تا فاعلاتین شود پس فاعلین
منفی از آن بنشیند و از فاعلاتین بماند فاعلین بجای آن بنشیند و فاعلاتین
خبر و از آن مجنون خوانند **لغت** در لغت در بنا بر بیدن بود و در اصطلاح
است که از مستعملین و قد مجموع باقی مستعملین بماند فاعلین بجای آن
بنشیند و فاعلین که از مستعملین خبر و از آن مستعملین خوانند **لغت** در لغت پس
بود و در اصطلاح است که است که از متعولات دو سبب باقی
و فاعلاتین کرد و فاعلاتین بماند فاعلین بجای آن بنشیند و فاعلاتین
بود و از آن مستعملین خوانند **لغت** در لغت بر و لید و لید
که از جزوی که اول آن سبب ضعیف بود و سبب اول باقی و این
مستعملین و متعولات بود که از مستعملین مس باقی مستعملین بماند

فاعلن بجای آن بنهند و از مفعولات منف بافتد مفعولات بمانند
مفعول بفهم لام بجای آن بنهند و از امر مرفوع خوانند **فعل** در لغت رخنه شدن
بودن و در اصطلاح است که از فعلن فاعلن بمانند فعلن بجای
آن بنهند و فعلن چون از فعلن خبر و اثر آنم خوانند **فعل** در لغت تیار
شدن بود و در اصطلاح است که از مستفعلن سن و ناکه ساکن اند و
بمانند متعلق بمانند فعلن بجای آن بنهند و از آن مجزول خوانند **فعل** در لغت
و ندان پیش سگستن بود و در اصطلاح است که از فعلن فاعلن
بافتد مفعول بمانند فعلن بفهم لام بجای آن بنهند و از اثر مرفوع خوانند **فعل**
کلوریدن بود و در اصطلاح است که از مفعولات مجزوع که لات
مانده بود تا امر بافتد لا بمانند فعلن بجای آن بنهند و از آن مجزول خوانند
خبر و از آن مجزوع خوانند **فعل** در لغت باز استادن بود و در اصطلاح
است که از مفعولات تا ساکن کرد و مفعولات شود و از امر مرفوع
خوانند **فعل** در لغت برجه کردن بود و در اصطلاح است که
از مفعولات تا بمانند مفعولن بجای آن بنهند و از امر مرفوع
خوانند **فعل** در لغت تمام کردن بود و در اصطلاح است که بر خور
که آخر آن سبب حنف باشد یک حرف ساکن زیادت
کرد و چون معاینه که متاعیلان شود و فاعلن که فاعلیت آن شود
اینرا را مینویسند خوانند **فعل** در لغت دامن بر سادن بود و در اصطلاح
است که بر فردی که آخر و تید مجموع بود یک حرف ساکن بران
زیادت شود و این در مستفعلن و فاعلن آید که مستفعلن مستفعلن

نحوه نوشتن
فعل

شود و فاعلن فاعلن کرد و و اینها را اذال خوانند **فعل** در لغت زمین
و از کردن بود و در اصطلاح است که بر و تداخ یک باب
زیادت شود تا مستفعلن مستفعلن شود و از امر مرفوع خوانند
فعل در لغت از روی لغت و از روی اصطلاح بداند
شعر از روی لغت و از روی اصطلاح بداند که هر کس که چیزی را در یابد که بگوید بدان و شعریا
یعنی دانست و از روی اصطلاح کلیت بودن و متعلق مفعول کلام
لغت الفاظ است و از روی اصطلاح کلیت جبهت جمع آورده که یک
وضع دلالت کند بر معنی که قایل در آن قصد کرده باشد و از روی
حد و مقدار موزون بود و در اصطلاح عبارتست از بیانی که تابع نظام حرکت
و سکونت و تناسب آن در حد و مقدار بیشتی که نفس از آنرا که آن
یابد که در نقش خوانند و بداند که نظم سکون بود **فعل** در لغت
قصید است که در آن یک بیت که شود و بر یک قافیه پس مفرود و باغی
و غیر و قطع ازین حساب است **فعل** در لغت که هر بیت از دو قافیه
کنند آید و **فعل** است که بیت را بجا بریش کنند راست و در سه بخش
آن سه قافیه نکه دارد و در بخش چهارم قافیه اصلی نگاه دارند و چهارم که نگاه
شود بدان بود و نگاه باشد که در بخش چهارم قافیه اصلی نیارند بلکه یا پیشه یا هر
مکرر آید و چهارم مولایای روی فرماید **فعل** در لغت یا رشتند از پیش
پیشرفت اند و نیمه کشیدش و سبزی پدیدش و سبزی پیشش مثل غار و شاخ امیر
فعل در لغت جاسیرت در آن زلف سنسای دلم بکنند که کشش بای دلم
بشد از دست من بی سربوی بای دلم دلی وای بدل و دلی وای دلم

معا علن معا علن معا علن
مستعلن مستعلن مستعلن
مستعلن

معا علن معا علن معا علن
معا علن

توی به با قطف و نظری نه
با تفصل و منبر

دایره اول
مستقله بود و ازین دایره
دو بحر برودن آید منج
و از هر دو یک

نورن نورن نورن نورن
نورن نورن نورن نورن

دایره دوم
مستقله بود و ازین
دو بحر برودن آید
مستقله و منج

پای مت جا کر که برستی نه برستی
دایره چهارم

مستعلن معا علن معا علن
مستعلن معا علن معا علن
مستعلن معا علن معا علن

نماز تراشد و حسن پیش تراشد و لطیف

دایره پنجم
مستقله بود و ازین
دو بحر برودن آید منج
و منج و مستقله

مستعلن معا علن معا علن
مستعلن معا علن معا علن
مستعلن معا علن معا علن

[illegible][illegible]

و بیتی در بحر و مل **سالم صفتش** **فصل** و بیت
نام و شکم کفر و دینم جسم و جانم شد سخن روز و شب در اشتیاق است می دهم جانی
نام و شکم کفر و دینم جسم و جانم شد سخن روز و شب در اشتیاق است می دهم جانی
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات
اشیا متشابه نام و شکم کفر و دینم جسم و جانم شد سخن روز و شب در اشتیاق است
که بر دو کله خمد یکدیگر اند و سر کله که عکس هم اند از اشتیاق کویند

مل شمن **مقصود صفتش** **فردوج** **بیت**
باغ و ران از لاله گل کشته زرد و سارین از سمن منی جمن را جلوه کاه و خورین
باغ و ران از لاله گل کشته زرد و سارین از سمن منی جمن را جلوه کاه و خورین
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات
انجا تفتین فردوج باغ و ران و منی جمن است که هر دو قرینه با هم
روی و وزن متفق اند و حرفهای مختلف **مل مستغنی صفتش** **فصل**
که کنیم شکرت شکایت از ملک بی اعتبار است چون نماید عزم دولت در گذار
که کنیم شکرت شکایت از ملک بی اعتبار است چون نماید عزم دولت در گذار
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات
از کلام جامع است که بی شکرت شکایت و موعظه نباشند و تنگی خاطر
خود گردن بگدشتن محنت و غم و نماندن عمر و دولت **مل شمن** **فردوج**
انجا تفتین **فردوج** **مقصود صفتش** **فصل**
ندمید دامن زلفت دل مجاره زلفت و که غم غشت بود اندام و بود
ندمید دامن زلفت دل مجاره زلفت و که غم غشت بود اندام و بود

و غم

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن
انجا لفظ استعاره دامن زلفت و دیت دل و بای غم است که زلفت را
دامن دانه دل را دست و نه غم را بای بود اینها بهاریت آورد و اند **مل**
سکس **صفتش** **فصل** **بیت**
بی دمانت جان کجود حوض کوثر **مطهر**
بی دمانت جان کجود حوض کوثر **مطهر**
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات
انجا غرض آرایش سخن است و مطلع که نگاه داشت است **مل**

عروض و ضرب محدود **صفتش** **فصل** **بیت**
با شکایت تا ویدی بر دهر سر نهد بر استانت سر خدایت باد نه **مطهر**
با شکایت تا ویدی بر دهر سر نهد بر استانت سر خدایت باد نه **مطهر**
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات
انجا نیز غرض آرایش سخن است در خلاص **مل** **صفتش** **فصل**
مقدّم **صفتش** **فصل** **بیت**
که تو بخشی آن بود عین کرم **مطهر**
من نارم بوسه چنین از دیت **مطهر**
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات
انجا غرض بوسه خواستن است بشیرین کاری **مل** **صفتش** **فصل**
دوستانرا دل نوازی **مطهر** **صفتش** **فصل**
دوستانرا دل نوازی **مطهر** **صفتش** **فصل**
ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات ناعلات

اینجا سیاقه الاعداد است که کلمه جدا از بی هم پارند که خان دندان و یا از شمار خبری
 در آن پست باشد و درین پست کلمه جدا از بی هم آورده است **بجای محبت**
 هر ابراهیمون **مستحق** **تسبیح** **الصفات** **پست**
 بحمد مهر میری بطره مشک و عسری بخنده راحت روحی بنده افت جانی
 بحمد مهر میری **بیطر** **رش** **کعبیری** **بخند** **زا** **ضروعی** **بنمنا** **آ** **مختای**
معا **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن**
تسبیح **الصفات** **است** که او را بخند کونه صفت کرده شود **بجای**
لبن **عرو** **ش** **مستحق** **محمون** **تصور** **مستحق** **مستحق** **پست**
 ز روز روشن رویت منور آمده جان شبان تیره ز دلانت مدام شکستان
 ز روز دو شسرویت منور آمد جان شبان تیره ز دلانت مدام شکستان
معا **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن**
 اینجا حسن متوسط روز روشن و شب تیره است که خود روز روشن است
 تیره باشد و حسن لفظی بود که بی آن سخن تمام باشد از برای تمامی نظم یا برای
 ضرورتی آوردند و آن سه گونه بود حسن قبیح و متوسط و طبع با متوسط و طبع آوردیم
بجای **محمون** **رو** **مستحق** **محمون** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
 سال سرودت را که باد تازه و تر کینه بنده آزاد گشته سرو جمن
 سال سرودت را که کباد تا زود تر کینمن کوپا زا و گشته و جمن
معا **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن**
 اینجا حسن طبع باد تازه و تر است که میان سخن در آمده است که ربط
 سخن که سال سرودت را کینه بنده آزاد گشته سرو جمن است از راه معنی

ناز را و زن برای تمامی نظم آن آورده شد که باد تازه و تر چون شود عابد
 یا لفظ خوشش آینه از خوش طبع گویند که سخن را لطف از اید **بجای**
سند **رو** **مستحق** **محمون** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
 نظر از آن کنی بحال من که کدا **قرین** **شبه** **شود** **که** **از** **کی** **بکی** **مستحق**
نظر **از** **آن** **کنی** **بحال** **من** **که** **کدا** **قرین** **شبه** **شود** **که** **از** **کی** **بکی** **مستحق**
معا **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن**
 اینجا ارسال المثل که او شده است که بام قرین نگردد و باز ناکند بکنند
 از کی بکی **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
 بالبت نهی عظیم باده ترد جان چه بود **بارخت** **چه** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
بالبت **می** **عظیم** **باده** **ترد** **جان** **چه** **بود** **بارخت** **چه** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
معا **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن**
 اینجا دو مثل میرند یکی برب او و یکی دیگر بخ او و ده و یک مثل می گویند باده
 ترد جان جود یعنی بالبت او خبری نیز زد که باده و لب از جانت مثل
 دیگر میگوید که بنده پیش خان که بود یعنی مه بارخ او و جودند از ده که نه بنده
 و رخ او شامت **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
 چون سپردت بود نام ترک ست بود **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
چو **سپرد** **دست** **بود** **نام** **ترک** **ست** **بود** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
معا **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن** **معا** **علن** **نعلاتن**
 چون ید را بگوید چند نمی چند شود **بجای** **طویل** **سالم** **مستحق** **مستحق** **مستحق** **مستحق**
 بگو تا چه پرست آن که باشد قدش چنبر **کشت** **عور** **پنی** **که** **مرصع** **قباد** **بر**

بگویند بپایان کجا شد قدش خبر گفتند برینیکه مرصع قبا در بر
 فعلون مناعیلین فعلون مناعیلین فعلون مناعیلین مناعیلین
 این اسم است که پیشش خفت و بر ز ساد می نماید و شب پرستاره
بجز مکرر **سالم صنعتش سوال و جواب** **پست**
 کتم ای مرد نکم کنیا اینها در گذر کتم ان چشمی کشد کنیا از ان ظالم حذر قطعیست
 کفتمیه در مکرر گفته نسا در گذر گفتا جن مکتد گفتا لظالم لحد
 فاعلان فاعلن فاعلان فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
 اینجا عرض کتم و گفت با معنوی سوال و جوابت **بجز لسط**
سط ای دلبر دل شکن در جانم اثرش زن از روی وجه حسن بختا بدین سخن
 ای دلبری دلشکن در جان ما تشنه از روی وجه عجب نمشایدی سخن
 مستعلن فاعلن مستعلن فاعلن مستعلن فاعلن مستعلن فاعلن
 اینجا مسمط است که پست را بجا ر بخت راست گند و در چهار تافیه مکرر
 دارند **بجز وافر** **سالم صنعتش بامل العارف** **پست**
 تو مهر و می و حور و پری و یا ملکی و یا بشری که خیره شود ز نور رخت بکا نظر
 بهر روی و حور و پری و یا ملکی و یا بشری گیر شود ز نور رخت بکا نظر تا بهرم
 مناعیلین مناعیلین مناعیلین مناعیلین مناعیلین مناعیلین مناعیلین مناعیلین
 اینجا تمام العارف است که میداند که چیست خود را نادان می سازد
 و می رسد بوظای و فان **بجز کامل** **سالم صنعتش تعجب** **پست**
 بکرم تا بنما رخت که ندانمت لاجه مودتی منیرم چه ندیده ام که بود ملک سرکش
 بکرم تا بنما رخت که ندانمت بصولی متحرم خندیدم که بود ملک سرکش
 متاعلن متاعلن متاعلن متاعلن متاعلن متاعلن متاعلن متاعلن

اینجا تعجب است که چهره می نماید از بشر که آدمی است ملک حاصل
 شکر است **بجز مقارب** **سالم صنعتش شطع** **پست**
 زار آردم از روی زردم دوارا وی آرد زردم دوارا دوارا دوارا دوارا
 زار آردم زردم دوارا وی آرد زردم دوارا دوارا دوارا دوارا
 فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون
 اینجا مسمط است آنست که هیچ حرف آن پوسته نبود **مقارب** **پست**
مروغی ضرب مقصور صنعتش موصول **پست**
 شبش تن یبنی قیبت سببت بی ثبث ثبث یبش یبش یبش یبش
 شبش تن یبنی یبش یبش یبش یبش یبش یبش یبش یبش
 فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون
 موصول است که حرف پست را از اول تا آخر پوسته توان نوشتن
 و ان پست از کشتن حرف گند شدت ب س ش ن ی **بجز**
مقارب **مثنی مروغی ضرب مقصور صنعتش موصول** **پست**
 من از غم شرم جو جان می کنم نمی گیری ای مبه جو بان یانغ
 من غم شرم جو جان می کنم نمی گیری ای مبه جو بان یانغ
 فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون
 اینجا مسمط است که با آن نقطه ای کسبید اینجه بود این را یک حرف
 بقطعه دارد و یکی دیگر ندارد **مقارب** **مثنی مروغی ضرب مقصور صنعتش**
مقارب **مثنی مروغی ضرب مقصور صنعتش** **پست**
 دلافیض لکر مشیت آمد رخت یبشی رسد تعریفی کا رخت
 دلافیض لکر مشیت آمد رخت یبشی رسد تعریفی کا رخت
 فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون فعلون

دوم منقول بودا غرب جزو سیم یا مناعیل اید مکتوب و یا مناعیل
 اید سالم و چون جزو سیم مناعیل بود مکتوب جزو چهارم یا منقول اید سیم
 یا منقول اید محبوب و چون جزو سیم مناعیل اید سالم جزو چهارم یا منقول
 ازل یا من اید ابر صورت **تجره اقرب**

تجره اقرب

چون از اوزان و ضایع مانع کشیم **فصل** قافیه در وزن و حرکت
 آن باشد تا هم بدین قافیه از آن گویند که از قفای اجزای شعر در اید که چون
 کسی از وی کسی در اید گویند که در قفای اوست و قافیه در اصل یک حرف
 بود و آن حرف را غریب روی گویند و روی از روی مشتقت و در
 زبانی بود که بان بار برشته نهند و ضایع بان در سخن ببار برشته شود

و بدین ضابطه نیز سخن توان گفت و هر بیت که خوانند بر همان وزن
بدین قاعده توان خواند و چون در میان کلمات و عبارات کلمه واقع
شود که مجموع حروف آن نقطه دار بود همچون شیخ اگر بر همان حال قرار
نگذارند در نوشتن و خواندن معلوم و مفهومی شود پس آن کلمه را قلب کنند
مثلاً مک شیخ خیش شود و پیش تیب باید گفت برین ترتیب است
یا بگوید دی کاشع ردایشون و کذا از مجموع بار بیست
ای کد کلب ده و دیشون **ای کد کلب ده و دیشون** **ای کد کلب ده و دیشون**
ای کد کلب ده و دیشون **ای کد کلب ده و دیشون** **ای کد کلب ده و دیشون**
و اگر جمعی از مستعدان برین اصطلاح مهارت و مهارت
نمایند و سخن گویند هیچ اندیشه دیگر را بران اطلاع و توقف کامل
حاصل نشود با آنکه مرد و زن و عرب اندک حکایت اهل عجم
را فهم کنند و عجم اکثر لغات ترک را ندانند هر چند برای زبان شعور
نداشته اما تا کسی که این اصطلاح نکند واقف نباشد هیچ لغت
او مطلع نتواند شد **خط متحرک** این خط را یکی از خطاها نام و در اکثر
اقتراح کرده است و اصلی و ضابطه نهاده و این را خط سرود
نام کرده سبب آنکه هر حرفی از آن بر مثال سرودی باشد و تا عده
آن زبان باشد که الفاظ ابجد را بنویسد در پیش خاطر دارند و خطی بکشند
راست بر صورت الف و هر حرف که خوانند بپوشند بهر یک کلمه
از ابجد خطی بر طرف راست الف بکشند تا بدان کلمه رسند که آن

حرف

کند لزوم ملاحظه خوانند و اگر رعایت نکنند عیب نباشد که اگر عجم مقابل و جابل
تقابل و مشکل پادند و او بود اما چون عرب در مطلع الف تا میس پادند تا آخر
آن میا پادند و آنرا عیب گیرند **تانه** نزد عجم سه گونه بود و مجز و مرکب
و مشتبه و چون قمر و شکر که را دوی و حرکتی که پیش از وی آید توجه این را یک
حرف و یک حرکت و این را مجز و آنرا که گویند که حرفی و حرکتی پیش نداد
قوت به حرف آید به الف چون جان و کان و بوا و چون نور و حور و یا
مون دین و چین و قید نیز حرفی بود ساکن که بای ردف آید هر حرف که آید
چون مرد و کرد و چون قند و جند اینجا الف جان و کان و او نور و حور و یا
دین و چین و قند آید و در ردف و نون قند و جند قند و حرکتی که پیش آید
و قید آمده خداست و آن چهار حرف که پیش از دوی آید این بود
حرف که بعد از دوی آید اول حرف وصل که از وی آید و روی حرکت
کرده و به وصل و اصل که در دوی سر و برسم که اینجا را دوی و میم وصل و حرکتی که پیش
از دوی آمده توجه و حرکت دوی مجری این را در حرف و دو حرکت است
و حرفی که بعد از حرف وصل آید حرف خروج بود و تا وصل متحرک نگردد
حرف بران دنیا بد چون همسرش و میسرش که اینجا را دوی و میم وصل و پس
خروج و حرکتی که پیش از دوی آمده توجه و حرکت دوی مجری و حرکت وصل
این را سه حرف و سه حرکت و هر حرکتی بعد از دوی آید خواه یکی و خواه
از اثنای خوانند و حرفی که از پی خروج آید نیز بود چون و برست و در صورت
اینجا را دوی و میم وصل و پس خروج و تا میسر است و حرکتی که پیش از دوی
توجه و حرکت دوی مجری و حرکت وصل و تا بدان را چهار حرف و سه حرکت

کتاب الفبای ابن عربی

اول روی و بین دوم وصل و تا خروج دیم مزید و شین نایره و حرکتی که پیش
که پیش از نایره روی آمده توجه و حرکت روی مجری و حرکتی که از روی گذشته نایره
است این رایج حرف سه حرکت است چون نه حرف و شش حرکت که هر یک
در محل خود دانسته شد اکنون از هر قافیه بیتی که میم و حرف و حرکت ای
باز نمایم تا روشن تر شود **قافیه مجری بیت** چو بوی تو آرد نسیم سحر
ندایش کند دل روان جان و سر **اینها را روی و حرکتی که پیش از روی آمده**
توجه درین قافیه یک حرف و یک حرکت **قافیه هر دو حرف با الف**
که بنویسم دوست دلیرم جام **که دو حرف و جهان میسر کام** اینجا میم روی
و الف ردف و حرکتی که پیش از ردف آمده خذ و درین قافیه دو حرف و الف
و یک حرکت **قافیه هر دو حرف با و** ای که بنویسم روی تو حور
با و چشم بد از جمال تو **دو حرف را روی و و و ردف و حرکتی که پیش از**
ردف آمده خذ و درین قافیه دو حرف و یک حرکت **قافیه هر دو حرف با**
ت ای است را ملک خوبی در گین **خزمن حسن تو را نه خوشه چین**
اینها نون روی و بار ردف و حرکتی که پیش از ردف آمده خذ و درین قافیه دو حرف
و یک حرکت **قافیه مقبض بیت** ای وحید ارثوی دغالم نزد
نبود در زمانه مثل تو مرد **اینها و ال روی و ردف و حرکتی که**
پیش از حرف مقبض آمده خذ و درین قافیه دو حرف و یک حرکت **قافیه**
با و حرف اصلی و ردف **راید بیت** چون دل غم عشق روی تو داشت
در جان من تخم مهر او کاشت **اینها تا روی و الف ردف اصلی و شین**

زاید

زاید و حرکتی که پیش از ردف آمده خذ و درین قافیه سه حرف و یک حرکت
قافیه مقبض بیت تا که پیغام تو آرد و نسیم سحر **اینها را روی و حرکتی که**
پیش از ردف آمده خذ و درین قافیه دو حرف و دو حرکت **قافیه**
قافیه با و وصل و هر دو حرف **پیت** هر که در عشق صاحب قدرت
در صف اهل عشق محرم است **اینها میم روی و بین و وصل و تا حور**
و حرکتی که پیش از روی آمده توجه و حرکت روی مجری درین قافیه سه حرف
و دو حرکت **قافیه با و وصل و هر دو حرف و مزید بیت** چو بر سوختی بر یک کشتش
چون من هر سوختن از آن بلبلیش **اینها لام روی و بین و وصل و تا خروج**
و شین مزید و حرکتی که پیش از روی آمده توجه و حرکت روی مجری درین
قافیه چهار حرف و دو حرکت **قافیه با و وصل و هر دو حرف و مزید بیت**
پیت من که نه همسر شمت **بند** جاگر شمت **اینها را روی و**
و بین و وصل و تا اول خروج و میم مزید و تا آخر نایره و حرکتی که پیش از روی
آمده توجه و حرکت روی مجری و حرکتی که بعد از روی آمده نهاد دست درین
قافیه پنج حرف و سه حرکت **قافیه با و ردف و وصل بیت**
در دوق تخم عشق می کارم **نون و ل زبان زدیله می بارم** اینجا را روی و
و الف ردف و میم وصل و حرکتی که پیش از ردف آمده خذ و حرکت
روی مجری درین قافیه سه حرف و دو حرکت **قافیه با و ردف و وصل**
و هر دو حرف و مزید بیت هر که از وصل دوست سورتش **زبان دل دیدن غم**
اینها را روی و و و ردف و بین و وصل و تا خروج و شین مزید و حرکتی

نموده

که پیش از ردف آمده خذ و حرکت روی مجری و حرکتی که بعد از روی
آمده نماید درین قافیه حرف و سه حرکت قافیه یار دلف اصلی
و ردف زاید و وصل و خروج و نهید زبانه بیت
ان بت که غش باخ می باشد بافتش باجور و ناز و عمیده در ساختنش
اینها را روی و الف ردف اصلی و فار ردف زاید و بین وصل و آخر و
ویم برید و بین نایره و حرکتی که پیش از ردف آمده خذ و حرکت روی
مجری و حرکتی که از روی گذشته نماید درین قافیه هفت حرف سه حرکت
نوع دیگر قافیه است که از آنها یکان خوانند و آن چند گونه است
اما آنچه مشهور است بالف و نون آید که معنی جمع دهند امان نهری
بباریم **شایگان بالف و نون** در بغا و در عیش و وجد ایامان
در بغا صحبت زبانشان را اینها را روی و الف که پیش از روی آمده و
و الف و نون که بعد از روی آمده اند معنی جمع میدهند شایگان و حرکتی
که پیش از ردف آمده خذ و حرکت روی مجری درین قافیه چهار حرف
و دو حرکت **قافیه شایگان مغایب** یکسان که ماه روی دو حرکت
عجب دارم که در دوری صبورم اینها را روی و او ردف و نون و او
شایگانند و حرکتی که پیش از ردف آمده خذ و حرکت روی مجری درین
قافیه چهار حرف و دو حرکت **قافیه شایگان فاعله** است
در جن با سر و بین بر جسد بهر چشم بد دعا پر روی دمی ایها میم روی
و یاد دال شایگانند و حرکتی که پیش از روی آمده توجه و حرکت مجری
درین قافیه سه حرف و دو حرکت **قافیه شایگان محکم** است

بود ایهم با ده وصل تو نوشیم نزد که خلقت وصل تو پوشیم
اینجا شش روی و او ردف و یا ویم شایگانند و حرکتی که پیش از
ردف آمده خذ و حرکت روی مجری درین قافیه چهار حرف و دو حرکت
است و ساکن دو حرف ساکن بود که بعد از روی واقع شود روی
متحرک سازد و آن دو حرف ساکن معنی جمع دهد و شاید که شایگان
را روی سازند مگر با قافیه نونی که بالف ردف بود چون چنان چنان
یک شایگان توان آوردن چون عاشقان و طالبان و در قافیه دال
که با نون قید بود چون خند و خند کی توان آورد چون دمنده یا برنده یا
نشل اینها و اگر پیش از کی دارند از عیوب قافیه شمارند و حرکتی که در
قافیه دارند اگر فتح و اگر ضم و اگر کسر بود باید که تا آخر از آن تعبیر نکند و
همان حرکت دارند و رادیف بهار است از کلمه یا پیشه که بعد
از روی آید یک لفظ و معنی تا آخر شعر یکی بود و ردف رادال
ساکن باشد و رادیف رادال متحرک باشد و میان دال و فای آید
و هر کس که علم قافیه این مقدار بداند او را نهایت باشد و الله اعلم
بالصواب و الیه المرجع و التائب

و بیان کاغذ و رنگهای روانی کاغذهای جمیع بلاد را تجربه کرده اند آنچه
پسندیده بر ویان ترست کاغذ بغداد و دمشق و امل و سمرقند
که خطوط را قابل و است و کاغذهای جایای دیگر اکثر شکسته و نشو
کتند و ناپایدار است و کاغذ را اگر اندک گوشت و چربی بود و از آن
انکس یا ضعیف یا صرعه را ضعیف میکند و انعامیت همه خطوط است
بر کاغذهای ملون میالعه افتاده و لوان مختلفه بسیار است بعضی معر و
مجرد چون زرد و سرخ و ال و کبود و زنگاری و خود رنگ و کاسی و آنچه ترس
است بعضی چون عودی و سبزه و کلکون و فریسه و نارنجی پس طریقی سبزه
نمودار بیان و عیان کرده میشود **رنگ زرد** قدری زعفران بی کشش را
که نیک تلخ باشد و زرد رنگ بود و ریشه از یکدیگر جدا کنند و در تیشته
اندازد و سر یک شمال زعفران راجح سیر آب باک پیامند و سر تیشته
حکم کند و در آفتاب سبز و زرد تا تمامت نشیر آن بیرون آید و جرم او
چون کاه بماند نگاه از آب بر کوبی باک بسیار لایه و در قلع چینی بکشد و تا رنگ
صاف شود پس در طینی باک بزرگ ریزد و بهین و کاغذ را در آن بیالاید
و چند آن توقف کند که رنگ در مجموع اخرا کاغذ اثر کند نگاه باز و گریان
باک را بر طینی اندازد و کاغذ را بر بالای آن گریاس افکند و در سایه
کند بعد از آن مهره زرد **رنگ ۲** سبزه باب بتم جو شیده کند و باب کل
بستان افروز کند که جو شیده بود و باب شلاه نوشت اما این رنگها را
تجانی نیست و زرد و متغیر میشود و کاغذ را در تیشته و شکسته می کنند اما
که در رنگ لاگ کند بغایت خوب و بی پیاست و سرخ

سیر رنگ لاگ را در یک سنگین باک من آب و تم سیر سیر خوشه
تا باده سیر اید صاف کند و کاغذ را رنگ کند و بر همان نوال خشک کند
رنگ ۱ قدری کل معصفر را بر کوبی افکند باک و اندک انکس آب بر روی
نیزند تا سر زردی که دارد و مجموع از آنجا بکشد بعد از آن هر یک من کل معصفر
راند و سیر اختوار سوده بر روی افکند و یک ساعت بر روی مالند بعد از آن رنگ
آب گرم بر روی افشاند تا رنگ از روی بیرون آید نگاه باده آب کشیده ترش
یا آب نارنج یا لیمو یا آب انار ترش یا آب عموه یا سرکه کشند و آن
کند تا صاف شود بعد از آن کاغذ را در رنگ بند و یک روز و یا بکشد
بکشد و بعد از آن بیرون آورد و بر همان قانون خشک سازد و احتیاط تمام بکشد
و این رنگ شکسته روان است **رنگ ۳** کبود فصل سیرابی صاف کرده
کشد و باب کلکهای کبود اما آن نیز پسند عر و تیشته بهتر از سر است
که در فصل تابستان قدری تخم علف آفتاب کروش بکشد و در کوبی باک را
بشیر آن بیالاید و در سایه خشک کند باز سالاد تا سبزه باده از آن باده
خاک را باب نوشتار نمکین کند و آن رنگی یک ساعت
در زیر آن خاک نشاک کند تا رنگ لا جود کبر و خشک کند سر کا
که خواهد قدری از آن کبود در آب سرد بنفشارد و صاف سازد
و کاغذ بدان رنگ کند اما این نیز باید از بنا شد و از رنگ اصل بکشد
و بنفش شود **رنگ ۴** زنگاری خوب را که از دوق مس و سرکه کشته حاصل است
با شند در کاسه چینی سیر که صلابه کند تا مس به جرم دردی نیاید پس هر یک
سیر رنگ را در ده سیر آب پیامند و یک شبان روز بنهد و سر بوشند

تا کرد و خاک بروی نرسد بعد از آن صافی از آن بگیرد و کاغذ بدان رنگ کند
رنگ خود رنگ قدری بر یک خا با یک بی غبار و خاک را با ناکه بود
در آب گرم کند و یک روز یا یک شب بگذارد بعد از آن بیالاید
و صاف سازد و کاغذ بدان رنگ کند و هر یک بیه خا را در آب
اب باید و اگر آب زیاد کند رنگ بد نشود و اگر این رنگ اختیار
کرده اند **رنگ کاسه** قدری از آن رز و آب که از کل معصفر گرفته باشد
نیک صافی سازند و کاغذ بدان رنگ کند و در انخاب خشک کرد
اما آنچه مرگست مرد و رنگ را با یکدیگر بیاورند رنگی دیگر حاصل
شود **رنگ عودی** قدری رنگ لاک و رنگ کبود را با هم ضم کنند
و کاغذ را رنگ کنند و این نیز شالوان تعلقی با راد است کاکب
دارد از هر کدام زیاد است کند قفسه در لون ظاهر شود تا کسی جدا اختیار
کند **رنگ ۲** قدری کبودک و اندکی رز و آب با هم بیاورند و
صاف سازد و کاغذ بدان رنگ کند و خشک سازد و باز رنگ
کند **رنگ ۳ کلک** قدری رنگ لاک و زعفران با یکدیگر بیاورند و
کاغذ بدان رنگ کند و اگر زعفران زیاد است کند بهتر **رنگ قرصه**
قدری آب ماز و کبودک با هم بیاورند و یک روز بگذارد و تا
صاف شود و کاغذ بدان رنگ کند **رنگ آرنجی** قدری زعفران و شاه
آب کل معصفر با هم بیاورند و کاغذ را نیم روزی بگذارد و بعد از آن
در سایه خشک کند و اگر اول کاغذ را آب کند پس از آن بر زعفران برارد
بستر بود و چند نوع و گونه اختراع کرده اند که خط بروی خوب می آید قدری

خا و زعفران و کبودک با هم بیاورند و کاغذ بدان رنگ کند و دیگر اندکی سیاهی
در زعفران و آب عوزه مختلط کنند و کاغذ بدان گونه دهند و بیکر تخم خنجر
روزی در آب کند و بیالاید و کاغذ بدان گونه دهند و این بغایت خنجر و سیاه
است و کاغذ را نرم سازد و خط بروی خوب آید دیگر قدری سیاه و خشک
اما رنگ رنگ بزند و بیالاید و کاغذ را بدان برارد و خشک کند و دو کاغذ
را با هم بر هم میتوان حسابند خشک بر روی می شود و مره زند و بوسد
که خط بروی بغایت خوانائی و زیبایی نهامت می آید و با کاغذ سلطان برابر
آید و دیگر قدری سرخ مایه سفید را سه چهارم در آب باک کند و بعد از آن
با ترش نرم گرم کند و حال شود و بیالاید و کاغذ بدان برارد و با خطاط خشک
کند و مره زند و بوسد و بچند چیز دیگر کاغذ رنگ را قوی توان ساخت
تا پیر تا که بروی وی بایند و ملوکات را مانع شود و دفع سرعت حرکت
شود بصلاح اردو لعاب اسبقول را رنگ صاف سازد و کاغذ را رنگ
زمان در وی بگذارد بعد از آن خشک کند و یک آب خمره شیرین و آب
نیم خشارین و بشره الکودری و اندک جلیم برنج بی بوغن و آب صمغ عربی
و آنچه بدینها ماند معوی کاغذ است و همچون این سازد پس هر کدام اختیار
کند مجموع خوب است و شرح الوان از آن کرده شد که در این روزگار ظاهر است
و لطافت بر طایع مستولی شد و رطوع که بتلع نویسد از تکلف و لطیف
حالی خالی نباشد و بعضی کاغذ الوان و میده و افشان کنند اما هر چه از این
سلطان با طراف و کثافت با از اشرف و اعرف کواقتن نویسد
ادب است که بر کاغذ سفید باشد بلکه اگر مره نیز نرزد اولتر است

لیکن از درستان و یاران بیدار که سرگاف که کند عیب نیست
رسید از آنک است و آن از کوب زر خوب از یک تمثال
طلا تمام عیار مقدار صد و نه کوبه باشند از آن اوراق چند عدد است
و قدری سرخیم سیاه بگذارد و اندکی از آن در کاسه چینی کند و یک یک ورق
در کاسه انگشت دوست را باب گرم و صابون آبی پاک بشورد
و بعد از آنکه یکی سیاه و یکی وسطی از دست راست برکد اگر در کاسه
بمالد تا چون داند که اینجاست صافی بسیار در کاسه کند و دست
و کاسه را پاک بشوید و از غبار و جری و سیاهی محظوظ کند و بعد
تا تمام طلا با یک کاسه نشیند پس آن آب زیاده را بریزد و تعلیم موی
حل بر کلک کند و بنویسد و چون خشک شود بسنگ بنیم یا خرج
جلا داده آسته آسته مرده زند و اگر تواند سیاهی نخریزد یک بار یک کند
نقره هم برین طرز که زر را حل کند و باب صنع غلیظ نیز حل
توان کرد و بوسل مضمی هم حل میکند و شرط است که هرگاه که کتابت
تمام کند و زر و نقره حل کرده بکشد آبایی که در کاسه باشد بریزد و از آب
اتش خشک کند که در میان آب اگر بسیار بگذارد تیره شود پس
هرگاه که باک نماز کند سوختن زر و نقره همان دو انگشت باب صنع
با سرخیم قدری بمالد آگاه همان منوال کتابت کند **سرخیم**
قدری سرخیم مروی را یا صنی مس صافی را بر سنگ آب سیاه
تا آنکه از آن حل شود بعد از آن در قدری چینی کند و بنمک سنگین
و آب گرم بشوید و بگذارد تا باز نشیند آب از او بریزد و بر سرخیم

سیاه

سیاه مثل زر و نقره بمالد و در این کتابت کند و بسنگ خرج سرخیم
خوب نماید **لا جود** **طل** از کوبه بدخشان حاصل شود و از اسلامیه کند
و بشوید و سراب از او بکشد و از آن خط خطا کند و آن بمالد بنایت و بکشد
و شکفته باشد پس چون خواند که بکار برود باید که اول صنع آنرا خیره کند و
بسیار در تنگ کاسه بمالد بعد از آن باب صنع و نفسی آنرا ابدان فرغ
رساند که لایق و موافق کتابت باشد بکار برود **لا جود** **عملی** در کتب آن
از نسل تمام سرانی و اینند اج و آب صنع باشند که نخل بروی سنگ
باب بساید و اینند اج را بشوید و نرم از اینک سیاه و تا آنکه که بنویسم
باب صنع صلابه کند و بکار برود و کتابت بسیار باید باشد **سرخیم**
اصل او از کوبه دو سیاه است و از کل حکمت حرفی سازند و با نرس
نرم نرم آنرا بریزند و بشوین آن در فرمک سازند پس کا بنا برادر بسیار
مکملها بکار آید و در صلابه کردن آن احتیاط تمام شرط است اول بر سنگ
بباید تا آنکه نرم شود بعد از آن آنکه آنک باب آنرا و ترش صلابه
کند تا وقتی که هیچ جرم نماند باب گرم سنگ و دست را در جالی بشوید و
ساعت بگذارد پس از دانی که بر سر آن انده بود بریزد و باقی را بر پشت
نمونه نواب نارسید کند تا روز خشک شود پس قدری را باب
صنع بریزد و در آن کتابت کند **زنگار** نفعال مس را بخندانی
و در ظرفی کند و همان مقدار از سر که کند با آن پیامزد و در جاه آب او بریزد
و مدت جمل روز بگذارد پس چون پرول او در کاسه خشک باشد قدری را
برگویی به پرد و در کاسه چینی باب غش و دست صلابه کند و بدان آنجا

خواهد بود و اگر اندک رغن آن باوی پامنه و فستق شود اما چست
اوانت که چون مدتی براید کاغذ را سوختن سازد و بر دوام و قوام آن
و اعتضادی نباشد **طلق** **حل** سبکیت که از میان شود کمی خاک
که در که بهای بزرگ باشد حاصل شود و آن دو نوع باشد یکی ورق و یکی بر روی
یکدیگر کشال بکنند و از آن تا بهای تمام سازند و دیگر ورق او بکایت
زیر و در کشن و شک و پاک و در خنده پس ازین نوع تالی قدی را
در فرطه کنند که از کرباس باشد و بارهای پنج در فرطه اندازد و بر سرگاه
در دست می مالند و آب آن بشوید در کاغذ می درند تا چون غم تمام آب
شود بار دیگر پنج در فرطه کنند همچون چند کربس صلا بکنند پس یک نش
بکند و بعد از آن آب زرافتی را بریزد و آب صمغ حل کند و بدان کتابست
کند بر کاغذ بکش و اگر اندکی رغن آن با آن آب پامنه و فستق زر نماید و اگر
با شترنفس پامنه و همچون افسان نقره نماید و اگر زر کاغذ ال نویسد
و بخرنق سره زند همچون زر و نقره نماید و این را طلغ مخلوب گویند و اگر
طلغ را مخلول تواند کرد از وی بسیار عجایب و غرائب توان
در خنق حل و این نیز دو گونه باشد زرنج ورق و زرنج کلونخ اما زرنج ورق
بکنن بر و در خشان ترست قدری از آن بتانند و بر روی سنگ
نیم کنند و بسایند پس بکرباسی بریزد و آب سرد صلا بکند و پهن بکند
و بدان کتابست کند که بغایت رعن نماید اما نزد یک لا جورد و
بر کاغذ کبود یا سیاه یا آل **حل** **مر** زرد زعفران یا حاصل شود سرگاه آب
باقدر اند مردم از آن بسیار بردارند و خشک کنند قدری از آن بستانند

دربار

و آب کند بعد از آن ازین بطریق بدان قدح و ازین قدح بدان کاغذ
و بر بارانجه بر سر آب می آید در قدحی میکند تا اخر سره را در دوات کشند
و قدری صمغ مسوده پخته باوی پامنه و عودی باشد **سفید** **حل** از قلع
قدری از آن بستانند و نرم بسایند و آب صمغ خیر کنند بعد از آن در میان
آب بسیار نهند تا اندک حل شود از این فرج بقدح می چسبند و آب
از آنکه بوی خوش دهند جمع میکنند و آب زیادتی را بریزد تا بنظر آید آب
صمغ صم کند و بدان سرجه بنویسد پسندید این **ایده** **مر** **سک** از شلایب
معطر سازند چنانکه قدری شلایب آب را در قدری کنند و باره پنج در آنجا
افکنند تا ملت ملت شود چون جگر پس اندک الی که زیادت داشته
باشد باره شش را نشاند کند و بر لب آن قدح نهد و قدح را اگر کند تا ببرد و یکدیگر
بعد از آن قدری صمغ مسوده با آن پامنه و برقی اندازد تا در سایه خشک شود
بعد از آن که اصلاح باشد اندکی را در آب گرم حل کنند و بدان سرجه خواهند نویسد
و اگر شش در آب بماند نیز شود و بدین مجموع الی آن که یاد کرده شد جدول
توان کشید و اگر جدول حل ملایم باشد زیادتی تکلف و زحمت کرده و علمی
القیاس تا فعل چه باشد و لایق که شناسد **در بیان مرکب**
مرکب اگر خواهند که مداد سیاه روان بر اقی بپاشند زنده و زیادت اند
عمادت بدان همه بردارند و خود ساقش اولی فی نماید و متعده مان در آب
آداب مرکب نیکوهای منتخب بر آب ریزد کرده اند و آنچه از سر بهتر
و اسان تر بود اینست باید که قدری روغن کنان خالص بستانند و از
شش نو فستق سطر تا بد و اندک نم کنند و در جراح نهند و روغن پز

۱۰۱
در کوشش بندگان که باد بنا نشود و روشن کند و سبوی آب نارسیده را با دود از
طرف سر شنگند و بر سر آن چراغ سبزه تا آنکه که دوده جمع شود آن دوده
را از سنال بر مرغ فراهم آورد و در میان کاغذ کند و محکم به سجده در میان خمیر کبر
و دود گرم بر دانه یک نخله شود پس چون از آن جری که اصل دوده مستعدست
بشدت حرارت بسوزد از شور بیرون آرد و مقدار ده درم بر کشد و بپزند و صمغ
عزلی سفید پاک که اگر از وی یک جبهه در دمن کبر در دم آب شود
و صمغ جرم نمائند مقدار پست درم بستند و سه تا نوز در آب جوشیده کنند که
سرد شده باشد تا نیک حل گردد آنکه می بکوبد یا لایه پس دوده را در
مادون کند و بدان آب صمغ غمزه کند و بسیار بکوبد تا سرد و مضعی شود بعد از
مازوی رسیدن بی سوراخ را نرم کند و شل جو و کندم با نوده درم و صمغ زرد
در آب کند و در آفتاب بند تا بشیر و وی تمام بیرون آید از این بر کوبی سبط
یا لایه و از آن آب مازو اندک اندک در آن دوده می ریزد و صلابه می کنند
تا تمام آن آب مازو را در وی صرف کند آنکه پنج درم زاک ترکیه
بر روی صمغ آئین با مس نهند و بر سر آتش دارد تا آن که کبودی که در ذات
زاک و دیت و طبیعت است پاک بسوزد و پس نرم بسیار بد
و اندک اندک در سیاهی می ریزد و چند روز با نجار بر دوام صلابه می کند تا اگر
مجموع بهم ختم شود پس قدری آب خنک و آب برل مورد و آب و سمه و قدری
کلاب و عرق نستر و آب و غمران و صبر سوده و نمک فشان
و اندکی مرور بد و مر جان سوده و نمک و عنبه اشوب و زرد و نقره
و مس و رنج حل و شخرف و لا جود با آن سیاهی پیاپی که از اینها یک

خاصیتی

خاصیتی دیگر دارند و فاعل دیگر و این ترکیب عجیب هرگز بسبب آب و هوا
تبدیل و تغییر نمیدارد و سالهای بسیار و قریبهای بی شمار بر صحنه است روزگار
تا سوار بپایدار و برقرار بماند و این را با دود طلای میخوانند و در غلیظ می شود و اگر
سرد و کور شود و لعمرو و حرارت و پیوسته مرای صبح و شام اندک غلیظ
وی فشانند کند و تا روان رود جاره آتش که اندکی کنگر دریا و صمغ و سدر
سوده در دوات کنند تا غلیظ تر شود پس اندکی کلاب در وی ریزد تا باز
ببال اصل آید و اگر کسی نفوت و قدرت آن نباشد که از عتده تکلف این
مصالح و ادوات بیرون آید نوعی دیگر آسان تر است که یکی از فضلای نظم
کرده است تا زود تر یاد گیرند و آن رباعی اینست برای مثال **نظم**
بستان دو درم دود چراغ بی غم صمغ عربی در دکان جابر درم
مازوسه درم نیم درم ترکی زاک از بهر کشش بفرسای بهم
نوعی دیگر از فواید مولانا در الشریعه اقتصار کرده است **نظم**
ممسنگ دوده زاکست همسنگ سر دودوه همسنگ سر سه صفحت
نوعی دیگر قدری مازو را خرد کند و سه روز در آب بگذارد و پس آن اسفند
را در هر کاهه شکین کند و آتش نرم نرم کند تا جنان با قوتم آید که چون بر گاشد
نبود نشو کند آنکه زاک بی کورده و خاک با وی پیامند و سیال آید مادی
نیکوست اما از غم نگاه باید داشت که نشو بکنند و لوداقی بر کد که حبس
نوعی دیگر از این سر آسان تر است که قدری شیشه را در نایه امین کند و
و آتش سر کند تا بسوزد و آتش در وی نفوذ پس باب یا کلاب حل کند و
به آن کتابت کند **در بیان قلم** که علم نیک که نام است علامت

مجلد ۱۰۴
 کتاب الحساب

فاما ان تعلم خوب آنست که زنگ پوشتش شفاف و سبک
 باشد و کران وزن باشد و بلند قامت و راست هیأت و زنگ
 اندون او بغایت سفید و هر علم که پوشتش رز و و یا سیاه باشد و خام و
 سبک وزن و میان او نیر و بی مغز و کوتاقد و تر بود بروی اعتبار نشاء
 کرد و خط از وی بر حسب ارادت کاتب واقع نشود و اعداد علم

بالمصواب

بسم الله الرحمن الرحيم رب یتربا بالخیر الحمد لله رب العالمین
 حمد الشاکرین والصلوة والسلام علی سید الکلت محمد وآله اجمعین
وبعد فلما کان اعداد الوفق قد اشتهر من خواصها ما یستغف بیده کل احد
 بعرفه وضعها وکان یصعب ذلک علی اکثر الناس طلب متی
 بعض اصحابی ان انشاء رسالة موجزة اجمع فیها الطواربط التي یعرف
 بها وضع وفق جميع الاعداد فانشأت فیها الرسالة علی مقتضى التماسه
 ورتبتها علی سبعة فصول **الفصل الاول** فی معنی الوفق وکیفیت ذلک
 محتاج منا الی بیان مقدمین **المقدمة الاولى** فی جمع الاعداد علی النظم الطبعی
 اعنی بزیاده واطد واطد اذا اردت ان یجمع من واحد الی اثنی عشر وکان
 علی النظم الطبعی فتجمع بین الطرفين وتضرب المبلغ فی نصف طرف
 الا عظم فما یبلغ فهو المطلوب کما اذا اردت ان یجمع من واحد الی عشرة
 علی النظم الطبعی فتجمع بین الواحد والعشرة وتضرب المبلغ فی نصف
 العشرة **المبلغ** **و** مساو العد والمطلوب وقد تبین من هذا العد والعدد
 تریه ان یجمع من الواحد الیه علی النظم الطبعی اذا کان عددا مرکبا فالعدد الذي

نقرا

مجلد ۱۰۴
 کتاب الحساب

